

Latvijas iedzīvotāju aptauja par cilvēku ar invaliditāti tiesībām

2024.gada maijs

LATVIJAS REPUBLIKAS
TIESĪBSARGS

SKDS
PĒTĪJUMU CENTRS

SATURS

Aptaujas tehniskā informācija.....	3
Respondentu sociāldemogrāfiskais profils	4
Terminu skaidrojums	5
Statistikās kļūdas novērtēšanas tabula.....	7
Kopsavilkums	8
1. Saskarsme ar cilvēkiem ar invaliditāti	11
2. Uzskati par cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitātes izmaiņām.....	13
3. Uzskati par līdzdalību sabiedrības dzīvē.....	15
4. Uzskati par cilvēku ar invaliditāti tiesībām radīt bērnus.....	18
5. Uzskati par vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanu bērniem ar invaliditāti	22
6. Uzskati par cilvēkiem ar invaliditāti kaimiņos	26
7. Uzskati par cilvēkiem ar invaliditāti darbā vai mācību vidē	29
8. Uzskati par sabiedrības, institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti	33
8.1. Jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes atbalsta cilvēkus ar invaliditāti	35
8.2. Jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādēm būtu vairāk jāatbalsta cilvēki ar invaliditāti	37
8.3. Uzskati par atbalstu cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotas dzīvesvietas izveidei	40
8.4. Atbalsts darbavietu nodrošināšanā cilvēkiem ar invaliditāti	41
8.5. Uzskati par surdotulkotāju televīzijā	43
Aptaujā izmantotā anketa	44

Aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas iedzīvotāji vecumā no 18 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1005 respondenti
IZLASES METODE	Kvotu izlase Dati tika svērti atbilstoši LR IeM PMLP Iedzīvotāju reģistra datiem uz 24.01.2024.
APTAUJAS METODE	Interneta aptauja (CAWI)
RESPONDENTI	Pētījumu centra SKDS WEB paneļa dalībnieki
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visa Latvija
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	23.05.2024. - 28.05.2024.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas*	LR IeM PMLP Iedz. reģ. dati uz 24.01.2024.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīgas reģions	46.2	46.3	46.3
Vidzemes reģions	14.2	14.4	14.4
Kurzemes reģions	14.6	14.5	14.5
Zemgales reģions	11.5	11.6	11.6
Latgales reģions	13.4	13.3	13.3

DZIMUMS

Vīrieši	46.2	46.2	46.2
Sievietes	53.8	53.8	53.8

TAUTĪBA

Latvieši	58.9	58.6	58.6
Citi	41.1	41.4	41.4

VECUMS

18 - 24 g.v.	8.2	8.2	8.2
25 - 34 g.v.	14.3	14.3	14.3
35 - 44 g.v.	18.9	18.8	18.8
45 - 54 g.v.	17.4	17.1	17.1
55 - 64 g.v.	16.7	16.8	16.8
65 - 75 g.v.	13.3	13.4	13.4

STATUSS

Strādājošie	63.1	62.9
Nestrādājošie	36.9	37.1

IZGLĪTĪBA

Pamata	4.7	4.7
Vidējā, vidējā profesionālā	67.6	67.3
Augstākā	27.8	28.0

PILSONĪBA

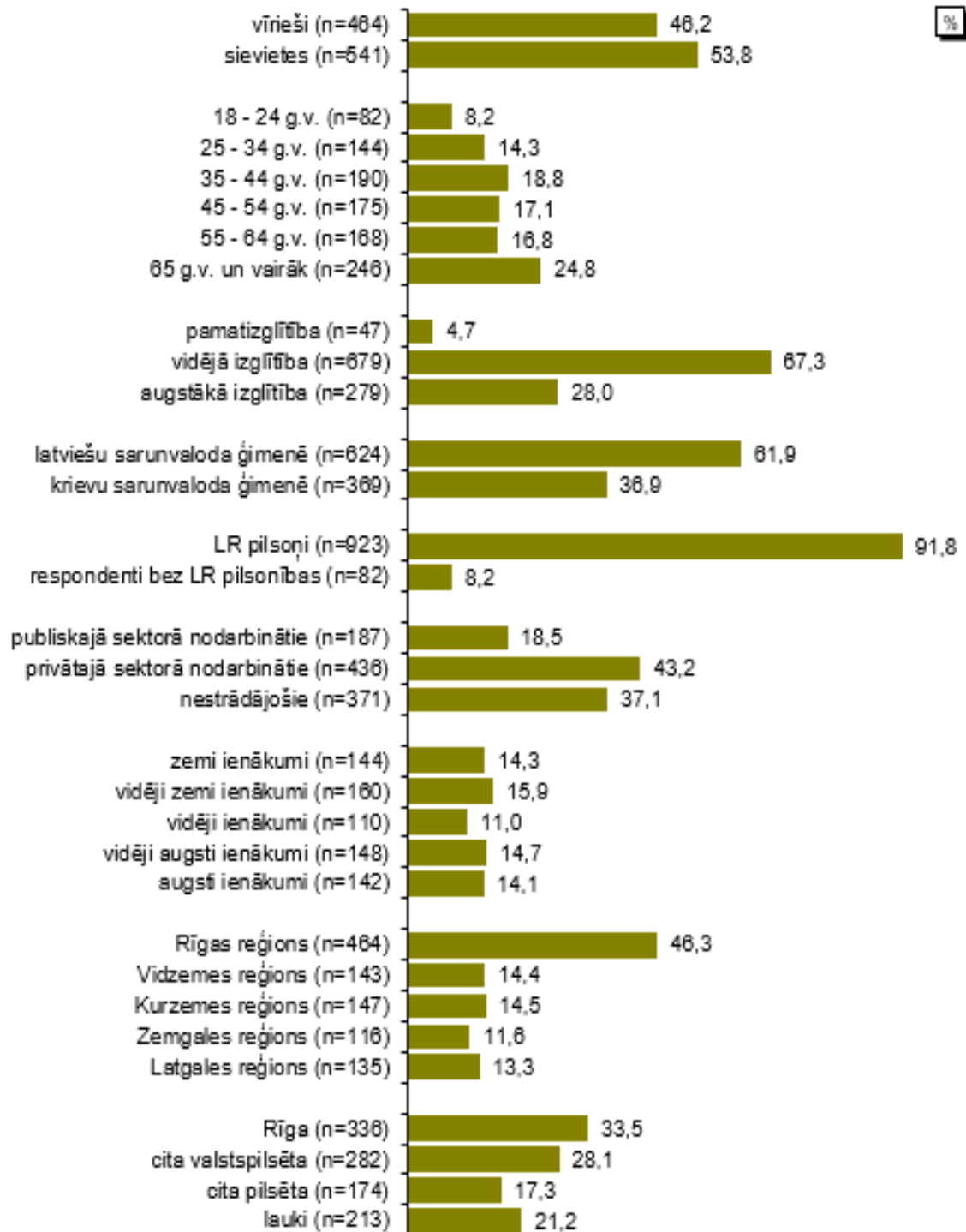
LR pilsoņi	91.8	91.8
Respondenti bez LR pilsonības	8.2	8.2

*Dati tika svērti pēc pazīmēm: dzimums, tautība, vecums, reģions.

Atskaitē izmantoti svērti procenti un nesvērts skaits. Daļā grafiku dati noapaļoti līdz veselam skaitlim. Noapaļošanas dēļ iespējama nobīde par vienu procenta punktu. Atskaites tekstu rakstīšanā (sakarību analizē) izmantoti nenoapaļotie dati.

Respondentu sociāldemogrāfiskais profils

1.grafiks

Bāze: visi respondenti, n=1005

Terminu skaidrojums

IZLASE

Latvijas iedzīvotāju kopuma mikromodelis.

STATISTISKAIS REĢIONS

Rīgas statistiskais reģions

Pilsētas – Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība, Rīgas valstspilsētas pašvaldība.

Novadi – Ādažu novads (Ādaži), Ķekavas novads (Ķekava), Mārupes novads (Mārupe), Olaines novads (Olaine), Ropažu novads (Ulbroka), Salaspils novads (Salaspils), Siguldas novads (Sigulda)

Vidzemes statistiskais reģions

Novadi – Alūksnes novads (Alūksne), Cēsu novads (Cēsis), Gulbenes novads (Gulbene), Limbažu novads (Limbaži), Madonas novads (Madona), Ogres novads (Ogres valstspilsēta), Saulkrastu novads (Saulkrasti), Smiltenes novads (Smiltene), Valkas novads (Valka), Valmieras novads (Valmieras valstspilsēta), Varakļānu novads (Varakļāni)

Kurzemes statistiskais reģions

Pilsētas – Ventspils valstspilsētas pašvaldība, Liepājas valstspilsētas pašvaldība.

Novadi – Dienvidkurzemes novads (Grobiņa), Kuldīgas novads (Kuldīga), Saldus novads (Saldus), Talsu novads (Talsi), Tukuma novads (Tukums), Ventspils novads (Ventspils valstspilsēta).

Zemgales statistiskais reģions

Pilsētas – Jelgavas valstspilsētas pašvaldība.

Novadi – Aizkraukles novads (Aizkraukle), Bauskas novads (Bauska), Dobeles novads (Dobele), Jelgavas novads (Jelgavas valstspilsēta), Jēkabpils novads (Jēkabpils valstspilsēta).

Latgales statistiskais reģions

Pilsētas – Daugavpils valstspilsētas pašvaldība, Rēzeknes valstspilsētas pašvaldība.

Novadi – Augšdaugavas novads (Daugavpils valstspilsēta), Balvu novads (Balvi), Krāslavas novads (Krāslava), Līvānu novads (Līvāni), Ludzas novads (Ludza), Preiļu novads (Preiļi), Rēzeknes novads (Rēzeknes valstspilsēta).

APDZĪVOTĀS VIETAS TIPS

Rīga – Rīgas valstspilsēta.

Cita valstspilsēta – Daugavpils, Liepāja, Jelgava, Ventspils, Rēzekne, Jūrmala, Valmiera, Jēkabpils, Ogre.

Cita pilsēta – citas pilsētas.

Lauki – pagasti, lauku viensētas.

IZGLĪTĪBA

Pamatizglītība – respondents ar pamata vai nepabeigtu vidējo izglītību.

Vidējā, vidējā profesionālā – respondents ar vispārējo vidējo izglītību vai vidējo profesionālo izglītību, vai nepabeigtu augstāko izglītību.

Augstākā – respondents ar augstāko izglītību.

NODARBINĀTĪBAS SEKTORS

Publiskais sektors – respondenti, kuri strādā valsts vai pašvaldības iestādēs vai uzņēmumos ar valsts vai pašvaldības kapitālu.

Privātais sektors – respondenti, kuri strādā uzņēmumos ar privāto kapitālu.

Nestrādā - respondenti: māsainieces, pensionāri, skolēni, studenti, bezdarbnieki.

Cits – respondenti, kuriem ir gadījuma darbi, strādā apmaksātu darbu sabiedriskās organizācijās, kā arī tie respondenti, kuri nezināja konkrētu nodarbinātības sektoru.

PAMATNODARBOŠANĀS

Vadītājs/-a – augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs/-a: uzņēmuma, firmas, organizācijas, nodaļas vadītājs/-a, vadošais/-ā speciālists/-e uzņēmumā, iestādē.

Speciālists/-e, ierēdnis/-e – ierēdnis/-e vai darbinieks/-ce valsts, pašvaldību iestādē vai privātā uzņēmumā; nestrādā fizisku darbu.

Strādnieks/-ce – ierindas darbinieks/-ce rūpniecībā, celtniecībā, lauksaimniecībā, tirdzniecībā, apkalpojošajā sfērā, sabiedriskajā ēdināšanā; strādā fizisku darbu.

Uzņēmējs/-a, individuālais darbs – pats/-i sev darba devējs/-a, arī profesionāls/-a speciālists/-e (advokāts/-e, ārsts/-e u.tml.), uzņēmuma īpašnieks/-ce.

Pensionārs/-e – persona, kas ir pensijā un nestrādā algotu darbu, arī invaliditātes pensionārs/-e.

Skolēns, students/-e – persona, kas mācās dienas nodaļā kādā no mācību iestādēm.

Mājsaimniece/-ks – persona, kas ir mājsaimnieks vai mājsaimniece un pašlaik nestrādā algotu darbu; arī ja atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā.

Bezdarbnieks/-ce – persona, kas ir darba spējīgā vecumā un nekur nestrādā.

IENĀKUMU LĪMENIS

Vidējie ienākumi uz vienu mājsaimniecības locekli mēnesī, ieskaitot visus ienākumus (algas, stipendijas, pabalstus, pensijas u.t.t.) pēc nodokļu nomaksas.

Zemi – līdz €459

Vidēji zemi – no €460 līdz €609

Vidēji – no €610 līdz €757

Vidēji augsti – no €758 līdz €1049

Augsti – €1050 un vairāk.

Salīdzinot aptauju rezultātus, ir jāņem vērā, ka ietekmi uz tiem var atstāt arī atšķirīgu metožu izvēle (2014. un 2020.gadā izmantotā metode bija tiešās intervijas respondentu dzīvesvietās, bet 2024.gadā – interneta aptauja).

Statistikās kļūdas novērtēšanas tabula

Pētījuma rezultātos vienmēr pastāv zināma *statistikās kļūdas* varbūtība. Analizējot un interpretējot pētījumā iegūtos rezultātus, to vajadzētu ņemt vērā. Tās atšķirības, kuras iekļaujas statistikās kļūdas robežās jeb ir mazākas par to, var uzskatīt par *nenozīmīgām*.

Statistikā kļūda tiek aprēķināta pēc sekojošās formulas:

$$SK = q \times \sqrt{\pi \times (100 - \pi) / n}$$

kur :

SK - statistikā kļūda

q - koeficients, kas pie 95% varbūtības ir vienāds ar 1.96

π - pētījumā iegūtais respondentu atbilžu procentuālais sadalījums

n - respondentu skaits

Lai ērtāk un ātrāk noteiktu statistisko mērījuma kļūdu, ir lietderīgi izmantot statistikās kļūdas novērtēšanas tabulu.

PĒTĪJUMA REZULTĀTU STATISTISKĀS KĻŪDAS NOVĒRTĒŠANAS TABULA (ar 95% varbūtību)

Procentuālais atbilžu sadalījums (%)	Respondentu skaits [N] =															
	50	75	100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000	1100	1200	1500	2000
1 vai 99	2.8	2.2	1.9	1.4	1.1	1.0	0.9	0.8	0.7	0.7	0.6	0.6	0.6	0.5	0.5	0.4
2 vai 98	3.9	3.2	2.7	1.9	1.6	1.4	1.2	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.6
4 vai 96	5.4	4.5	3.8	2.7	2.2	1.9	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9
6 vai 94	6.6	5.4	4.7	3.3	2.7	2.3	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.0
8 vai 92	7.5	6.1	5.3	3.8	3.1	2.7	2.4	2.2	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.2
10 vai 90	8.3	6.8	5.9	4.2	3.4	2.9	2.6	2.4	2.2	2.0	2.0	1.9	1.8	1.7	1.5	1.3
12 vai 88	9.0	7.4	6.4	4.5	3.7	3.2	2.9	2.6	2.4	2.3	2.1	2.0	1.9	1.8	1.6	1.4
15 vai 85	9.9	8.0	7.0	5.0	4.0	3.5	3.1	2.9	2.6	2.5	2.3	2.2	2.1	2.0	1.8	1.6
18 vai 82	10.7	8.7	7.5	5.3	4.4	3.8	3.4	3.0	2.9	2.7	2.5	2.4	2.3	2.2	1.9	1.7
20 vai 80	11.1	9.1	7.8	5.5	4.5	3.9	3.5	3.2	3.0	2.8	2.6	2.5	2.4	2.3	2.0	1.8
22 vai 78	11.5	9.4	8.1	5.7	4.7	4.1	3.6	3.3	3.1	2.9	2.7	2.6	2.5	2.4	2.1	1.8
25 vai 75	12.0	9.8	8.5	6.0	4.9	4.2	3.8	3.5	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.5	2.2	1.9
28 vai 72	12.5	10.2	8.8	6.2	5.1	4.4	3.9	3.6	3.3	3.1	2.9	2.8	2.7	2.5	2.3	2.0
30 vai 70	12.7	10.4	9.0	6.4	5.2	4.5	4.0	3.7	3.4	3.2	3.0	2.8	2.7	2.6	2.3	2.0
32 vai 68	12.9	10.6	9.1	6.5	5.3	4.6	4.1	3.7	3.5	3.2	3.1	2.9	2.8	2.6	2.4	2.1
35 vai 65	13.2	10.8	9.4	6.6	5.4	4.7	4.2	3.8	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.7	2.4	2.1
40 vai 60	13.6	11.1	9.6	6.8	5.5	4.8	4.3	3.9	3.6	3.4	3.2	3.0	2.9	2.8	2.5	2.2
45 vai 55	13.8	11.3	9.8	6.9	5.6	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	2.9	2.8	2.5	2.2
50 vai 50	13.9	11.3	9.8	6.9	5.7	4.9	4.4	4.0	3.7	3.5	3.3	3.1	3.0	2.8	2.5	2.2

Lai noteiktu statistisko mērījuma kļūdu, ir jāzina nesvērts respondentu skaits attiecīgajā grupā un rezultāts procentos. Izmantojot šos lielumus, tabulas attiecīgajā iedaļā var atrast statistikās mērījuma kļūdas robežas +/- procentos ar 95% varbūtību.

Piemēram, ja pētījuma rezultātā no visiem aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem (respondentu skaits n=1005) tiek iegūta mērķa grupa 10.0%, kas pauž apstiprinošu attieksmi pret spriedumu vai izteikumu "X", tad ar 95% varbūtību mēs varam teikt, ka statistikā mērījuma kļūda šeit ir +/- 1.9% robežās. No tā izriet, ka mērķa grupa, kura identificē sevi ar spriedumu vai izteikumu "X", ir no 8.1% līdz 11.9%.

Kopsavilkums

2024.gada maijā tika veikta Latvijas iedzīvotāju interneta aptauja, kuras ietvaros tika aptaujāti 1005 respondenti. Pētījumā tika noskaidroti sabiedrības uzskati par cilvēku ar invaliditāti tiesībām, stāvokli, diskrimināciju, atbalstu utt.

Kā redzams 2.grafikā, kopumā 76% respondentu ir personīgi **saskārušies** ar cilvēkiem ar invaliditāti, t.sk. 43% pētījuma dalībnieku atbildēja, ka cilvēki ar invaliditāti ir viņu ģimenes lokā.

Novērtējot dzīves kvalitātes izmaiņas cilvēkiem ar invaliditāti pēdējo piecu gadu laikā (skat. 4.grafiku), 37% respondentu norādīja, ka tā ir uzlabojusies, 24% uzskatīja, ka tā nav mainījies, 9% domāja, ka tā ir pasliktinājusies, bet 30% atturējās novērtēt situācijas izmaiņas.

Vairākums respondentu uzskata, ka cilvēkiem ar invaliditāti vajadzētu **piedalīties sabiedrības dzīvē** (skatīt 6.grafiku) — par grupām ar kustību, dzirdes, redzes vai cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem to atzina vairāk par 90% (t.sk. “pilnā mērā” – vairāk par 2/3). Arī par grupām ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) un psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) iekļaušanu atbalstīja vairāk par 60% (t.sk. “pilnā mērā”, attiecīgi, 28% un 20%).

Raksturojot izmaiņas, jāsecina, ka 2024.gadā veiktajā pētījumā par visām analizētajām grupām ar invaliditāti ir pieaudzis to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka šiem cilvēkiem būtu “pilnā mērā” jāpiedalās sabiedrības dzīvē (skatīt 7.grafiku).

Jautāti, vai cilvēkiem ar invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja viņi to vēlas, vairāk nekā 60% respondentu to atbalsta, domājot par grupām ar dzirdes, redzes un kustību traucējumiem. 38% tam piekrīt, runājot par cilvēkiem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem, bet retāk tam piekrīst, domājot par cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (11%) vai psihiskām saslimšanām (13%) (skatīt 8.grafiku). Jāpiebilst, ka, salīdzinot ar 2014.gadu, atbalsts ir pieaudzis visās grupās, tomēr par cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem vai psihiskām saslimšanām pieaugums ir bijis salīdzinoši mazāks (skatīt 9.grafiku). Iebildumi pret bērnu radīšanu visbiežāk bija saistīti ar bažām, ka bērns var pārmantot vecāku invaliditāti (skatīt 10.grafiku).

Par vienlīdzīgu **tiesību nodrošināšanu bērniem** ar invaliditāti, vairākums (86%-97%) respondentu uzskatīja, ka bērniem ar invaliditāti izglītībā u.c. jomās būtu jānodrošina vienlīdzīgas iespējas ar citiem bērniem (skatīt 12.grafiku).

Vairākums respondentu atbalstīja domu, ka kopā ar bērniem bez invaliditātes vajadzētu mācīties bērniem ar kustību traucējumiem (85%), cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (76%), redzes traucējumiem (65%), dzirdes traucējumiem (64%), bet retāk tas atzīts par bērniem ar uzmanības deficīta un uzvedības traucējumiem (43%) un intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (35%) (skatīt 14.grafiku). Jāatzīmē, ka atbalsts idejai, ka bērni ar un bez invaliditātes mācās kopā, ir pieaudzis (skatīt 15.grafiku).

Iedomājoties cilvēkus ar invaliditāti kā kaimiņus (vai dzīvošanu vienā apkaimē), vairākumam nav iebildumu pret cilvēkiem ar kustību, dzirdes, redzes traucējumiem (vairāk nekā 90%) un cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (88%). Atturīgāka ir attieksme pret cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (64%), bet pret cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) iebildumu nebūtu mazāk kā pusei (38%) (skatīt 16.grafiku).

Vairāk nekā 80% respondentu nebūtu iebildumu pret cilvēkiem ar kustību, redzes, dzirdes un cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem kā mācību biedriem vai darba kolēģiem (skatīt 18.grafiku). Domājot par cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem tādu, kas izjustu un neizjustu diskomfortu, bijis vienlīdz daudz, bet pret cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) iebildumu bijis ievērojami vairāk. Lai arī desmit gadu laikā pret visām grupām iebildumi ir mazinājušies, pret cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem un psihiskām saslimšanām iecietīgo respondentu īpatsvars ir pieaudzis mazāk (skatīt 19.grafiku). Pamatojot savu viedokli, visbiežāk respondenti atzina bažas, ka cilvēki ar invaliditāti var uzvesties neadekvāti (69%) (par citiem iemesliem skatīt 20.grafiku).

Vērtējot Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti, par lielāko daļu tiek atzīts, ka to attieksme ir atbalstoša vai neitrāla (skatīt 22.grafiku). Izņēmums ir darba devēji, kuru attieksme biežāk tiek atzīta par diskriminējošu nevis atbalstošu vai neitrālu. Salīdzinot ar 2020.gadā veiktās aptaujas rezultātiem, jāsecina, ka par lielāko daļu vērtēto grupu atbalstoša vai neitrāla attieksme pret cilvēkiem ar invaliditāti tikusi atzīta retāk (skatīt 23.grafiku).

Raksturojot jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes līdz šim ir sniegušas **vislielāko atbalstu**, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti, visatzinīgāk tika vērtēta situācija vides pieejamībā (31%), bet visretāk tas norādīts par cilvēku ar invaliditāti tiesisko aizsardzību (3%) un līdzdalību lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē cilvēku ar invaliditāti

dzīvi (3%) (skatīt 24.grafiku). Biežāk nekā 2020.gadā atbalsts atzīts, domājot par vides un transporta pieejamību, sociālo līdzdalību, atbalstu nodarbinātībai (skatīt 25.grafiku).

Jautāti, kuras ir svarīgākās jomas, par kurām, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti, valsts un pašvaldību iestādēm **būtu jā rūpējas** vairāk, visbiežāk respondenti minēja pabalstu un atvieglojumu sistēmu (41%), medicīnas pakalpojumus (39%) un medicīnas rehabilitācijas pakalpojumus (34%) (visu sarakstu skatīt 26.grafikā). Jāatzīmē, ka tās bija biežāk minētās jomas arī 2014. un 2020.gadā (skatīt 27.grafiku).

Absolūtais vairākums (94%) respondentu uzskatīja, ka valsts iestādēm būtu jāsniedz atbalsts cilvēkiem ar invaliditāti **pielāgotas dzīvesvietas** izveidei (skatīt 28.grafiku). Salīdzinot ar 2020.gadu šis atbalsts ir nedaudz pieaudzis (skatīt 29.grafiku).

Lūgti paust viedokli par risinājumiem, kas domāti, lai atbalstītu cilvēku ar invaliditāti **iespējas strādāt**, 86% respondentu atbalstīja subsidētas darba vietas, 84% — no darba samaksas ieturēto nodokļu atvieglojumu piešķiršanu, bet 84% — atbalstu uzņēmējiem dibināt uzņēmumus, kuros nodarbināti galvenokārt cilvēki ar invaliditāti (skatīt 30.grafiku). Ievērojami retāk atbalstīti ierosinājumi valsts iestādēs un privātos uzņēmumos noteikt darbavietu kvotas cilvēkiem ar invaliditāti, tomēr arī tos respondenti atbalstīja biežāk nekā noraidīja. Jāatzīmē, ka, salīdzinot ar 2020.gadu, visi uzskaitītie ierosinājumi ir atbalstīti retāk, un lielāks atbalsta kritums vērojams, runājot par darbavietu kvotām cilvēkiem ar invaliditāti (skatīt 31.grafiku).

82% respondentu atzina, ka **surdotulkotāji** viņiem netraucē pārraižu skatīšanos Latvijas sabiedriskajā televīzijā (skatīt 32.grafiku). Jāatzīmē, ka, salīdzinot ar 2020.gadu, respondentu, kam tas netraucē, īpatsvars ir pieaudzis (skatīt 33.grafiku).

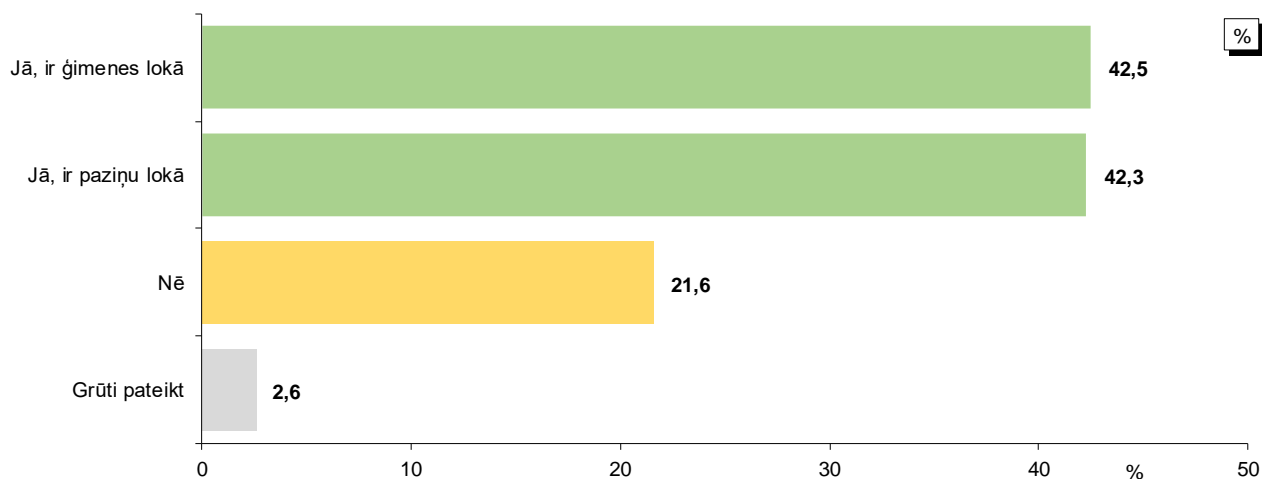
1. Saskarsme ar cilvēkiem ar invaliditāti

2024.gada maijā tika veikta Latvijas iedzīvotāju aptauja, kuras ietvaros respondentiem lūdza norādīt, vai viņi personīgi pazīst kādu cilvēku ar invaliditāti.

Pētījuma rezultāti (skatīt 2.grafiku) liecina, ka kopumā 76% respondentu ir personīgi saskārušies ar cilvēkiem ar invaliditāti. Raksturojot detalizētāk, vērojams, ka 43% pētījuma dalībnieku atbildēja, ka cilvēki ar invaliditāti ir viņu ģimenes lokā, bet 42% norādīja, ka tādi cilvēki ir paziņu lokā.

2.grafiks

E1. "Vai Jūs personīgi pazīstat kādu cilvēku ar invaliditāti – vai Jūsu ģimenes, radu, draugu, kolēģu, paziņu lokā ir šādi cilvēki?"

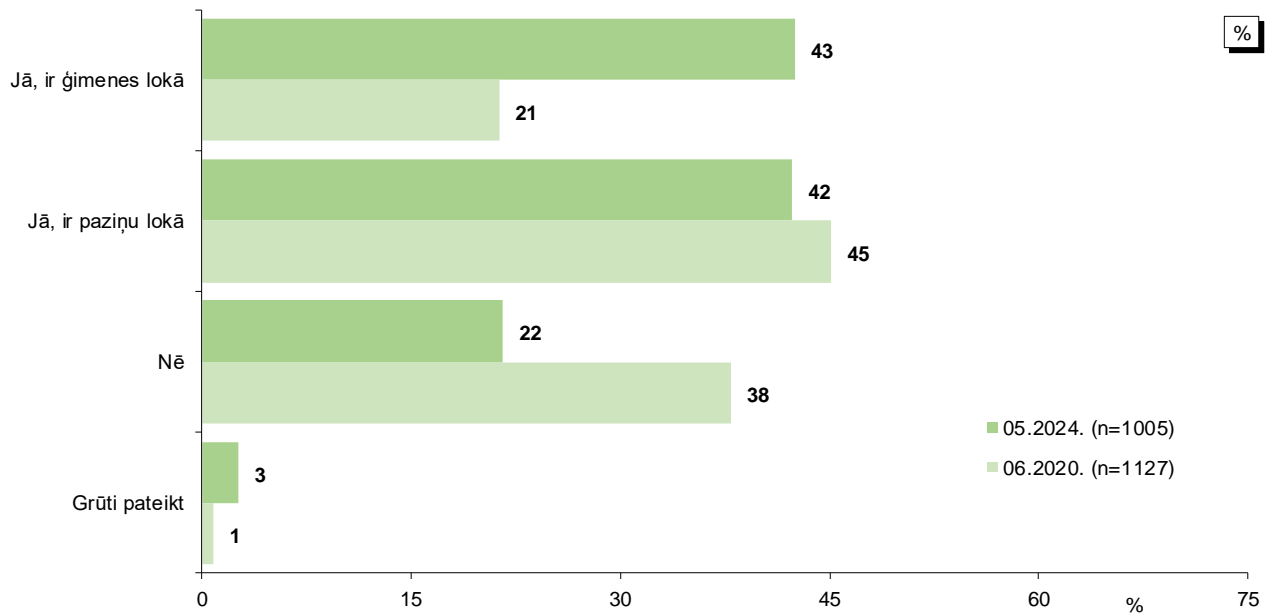
Bāze: visi respondenti, n=1005

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

Ja salīdzina 2020. un 2024.gada aptauju datus (skatīt 3.grafiku), jāsecina, ka 2024.gadā respondenti kopumā biežāk atzina, ka viņi personīgi pazīst kādu cilvēku ar invaliditāti (2020.: 61%, 2024.: 76%). Šogad respondenti ievērojami biežāk nekā pirms četriem gadiem atbildēja, ka persona ar invaliditāti ir viņu ģimenes lokā (2020.: 21%, 2024.: 43%).

3.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

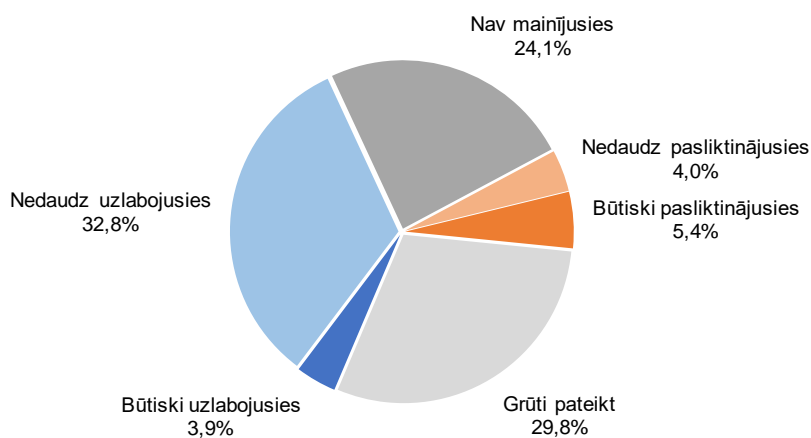
2. Uzskati par cilvēku ar invaliditāti dzīves kvalitātes izmaiņām

Pētījuma ietvaros aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem lūdza paust viedokli par to, vai, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem, dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā ir mainījusies.

Saskaņā ar aptaujas datiem (skatīt 4.grafiku) kopumā 37% respondentu norādīja, ka dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā pēdējo piecu gadu laikā ir uzlabojusies (atbildes “būtiski uzlabojusies” un “nedaudz uzlabojusies”), t.sk. atbildi “būtiski uzlabojusies” atzīmēja 4% respondentu. Savukārt viedokli, ka dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā ir pasliktinājusies (atbildes “būtiski pasliktinājusies” un “nedaudz pasliktinājusies”), kopumā pauda 9% respondentu, t.sk. 5% atzina, ka tā ir “būtiski pasliktinājusies”. Jāatzīmē, ka 24% respondentu atbildēja, ka, viņuprāt, dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā pēdējo piecu gadu laikā nav mainījusies.

4.grafiks

E10. "Jūsaprāt, kā kopumā ir mainījusies dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem (2019.gadā)?"

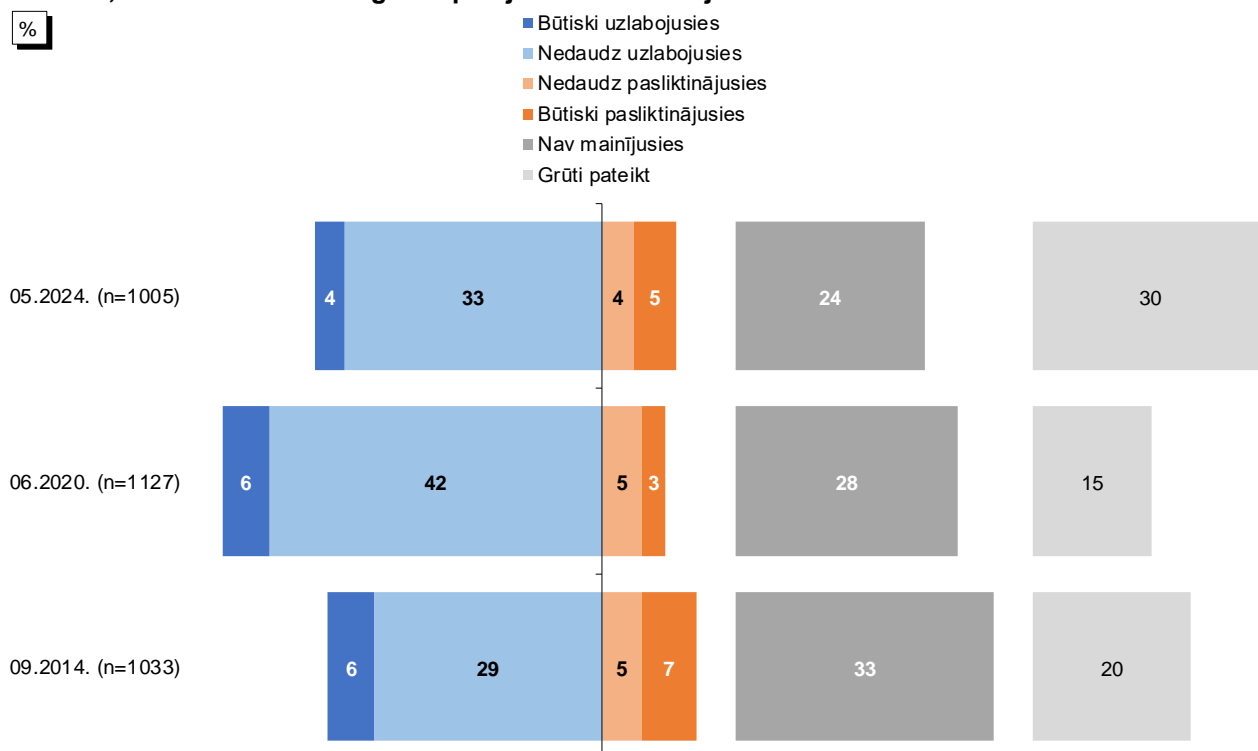

Bāze: visi respondenti, n=1005

Ja salīdzina ar iepriekš veikto aptauju datiem (skatīt 5.grafiku), vērojams, ka šogad respondenti retāk nekā pirms četriem gadiem uzskatīja, ka dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā pēdējo piecu gadu laikā ir uzlabojusies (2020.: 49%, 2024.: 37%). Tiesa, tas ir nedaudz biežāk nekā 2014.gadā, kad tādu viedokli pauda 35% respondentu.

5.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums*

Bāzes: visi respondenti

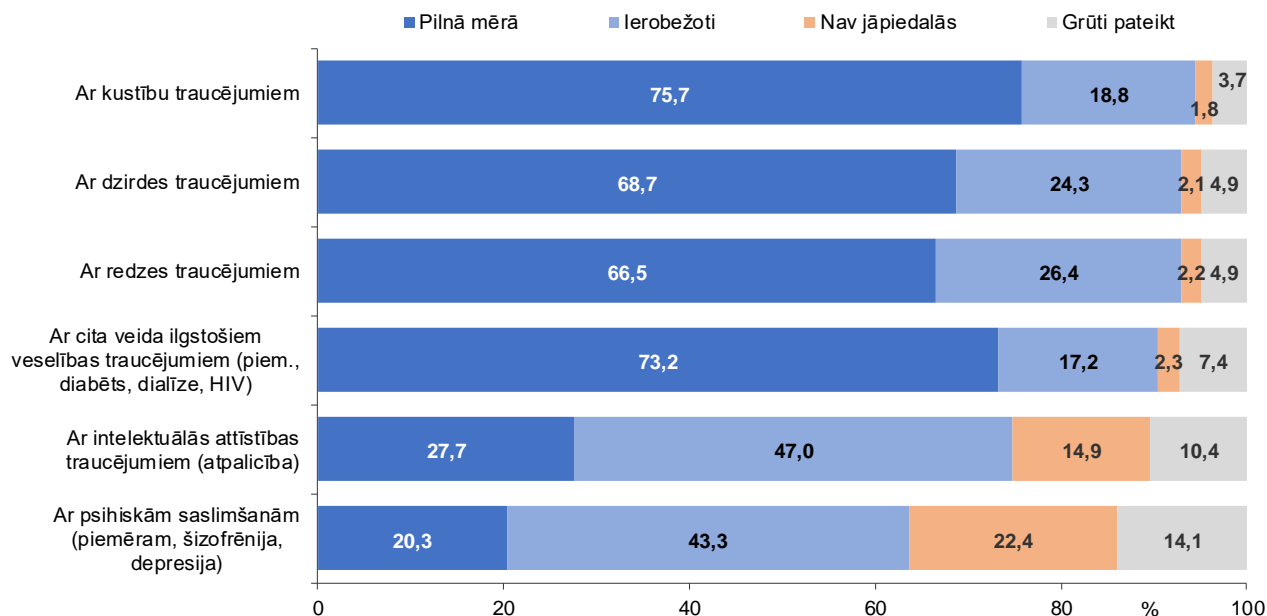
*2020.gada aptaujā jautājuma formulējums bija "Jūsaprāt, kā kopumā ir mainījiesies dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem (2015.gadā)?" . 2014.gada aptaujā jautājuma formulējums bija "Jūsaprāt, kā kopumā ir mainījiesies dzīves kvalitāte personām ar invaliditāti Latvijā, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem (2010.gadā)?" .

3. Uzskati par līdzdalību sabiedrības dzīvē

2024.gada maijā tika noskaidroti arī iedzīvotāju uzskati par to, vai cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu piedalīties sabiedrības dzīvē (skatīt 6.grafiku).

6.grafiks

E2. "Cik lielā mērā, Jūsaprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu piedalīties sabiedrības dzīvē? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu, vai, Jūsaprāt, šādiem cilvēkiem jāpiedalās sabiedrības dzīvē pilnā mērā, ierobežoti vai nav jāpiedalās?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

76% respondentu uzskatīja, ka cilvēkiem ar kustību traucējumiem vajadzētu pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē (19% pauda viedokli, ka to vajadzētu darīt ierobežoti).

73% atbildēja, ka sabiedrībās dzīvē pilnā mērā jāpiedalās cilvēkiem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) (ierobežoti: 17%).

To, ka cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem būtu pilnā mērā jāiekļaujas sabiedrības dzīvē, norādīja 69% (ierobežoti: 24%), un gandrīz tikpat bieži (67%) norādīts, ka cilvēkiem ar redzes traucējumiem būtu jāpiedalās sabiedrības dzīvē pilnā mērā (ierobežoti: 26%).

Salīdzinoši retāk tika atbildēts, ka sabiedrības dzīvē pilnā mērā ir jāpiedalās cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (28%, ierobežoti: 47%) un ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) (20%, ierobežoti: 43%). Par šīm grupām respondenti biežāk nekā par citām atturējās atbildēt vai norādīja, ka šiem cilvēkiem nav jāpiedalās sabiedrības dzīvē.

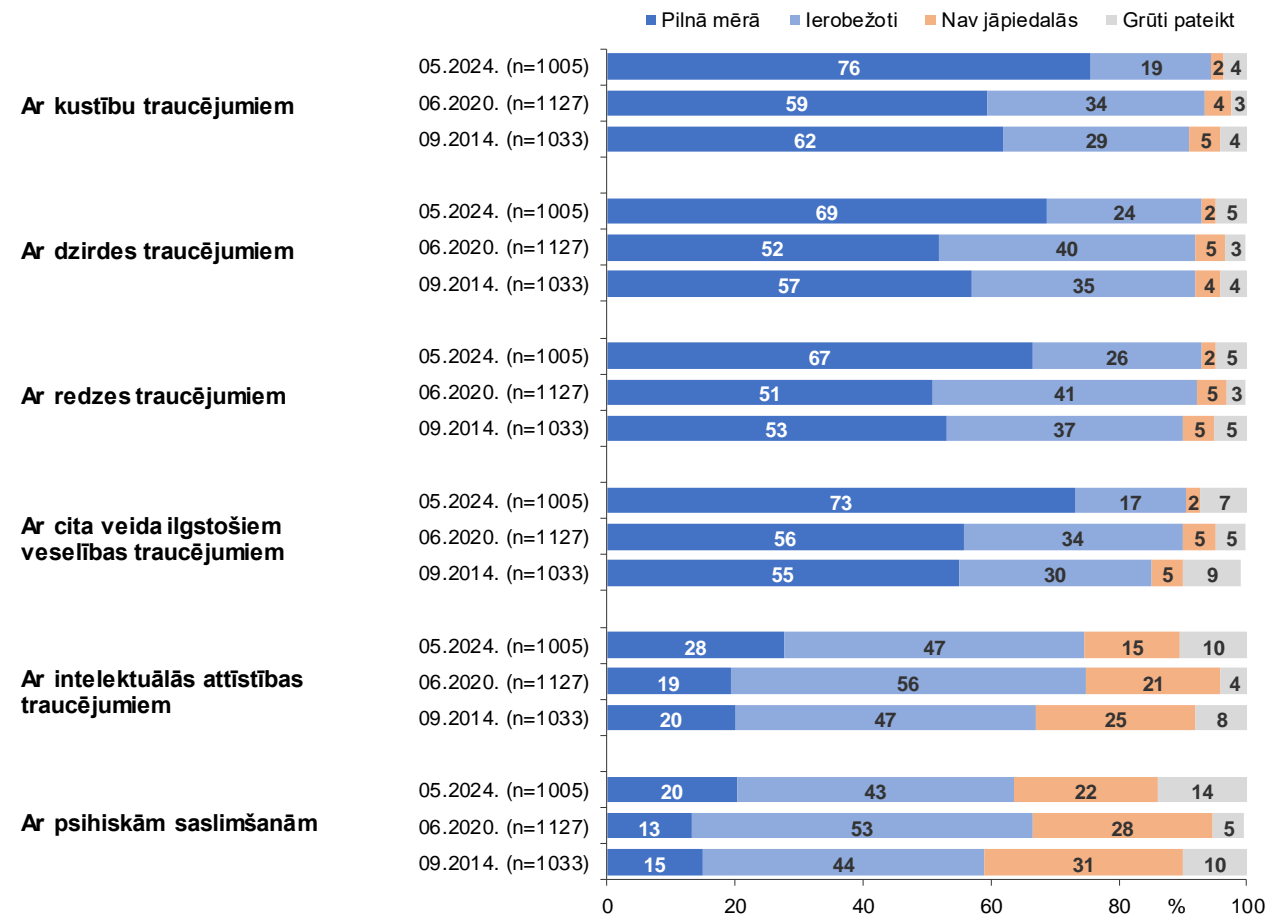
Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojama tendence, ka pret visu minēto grupu iekļaušanu sabiedrībā pozitīvāk izturas gados jaunākie respondenti.

Biežāk nekā caurmērā atbalstu iekļaušanai minējuši respondenti vecumā no 18 līdz 24 gadiem. Piemēram, to, ka sabiedrībā pilnībā vajadzētu iekļauties grupai ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) uzskata 46% (caurmērā 20%), par grupu ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalicību) to atzina 46% (caurmērā 28%). Kā jau minēts, pret citām analizētajām grupām arī sabiedrībā kopumā ir pozitīvāka attieksme, bet arī to iekļaušanu sabiedrībā jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem atbalsta biežāk - par iedzīvotājiem ar kustību traucējumiem – 94% (caurmērā 76%), par grupu ar redzes traucējumiem - 88% (caurmērā – 67%), par grupu ar dzirdes traucējumiem – 89% (caurmērā – 69%), bet par grupu ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) – 91% (caurmērā 73%). Jāpiebilst gan, ka vecuma grupā līdz 44 gadiem kopumā ir vērojama atbalstošāka attieksme nekā caurmērā.

Salīdzinot 2014., 2020. un 2024.gada aptauju rezultātus (skatīt 7.grafiku), vērojams, ka šogad Latvijas iedzīvotāji biežāk nekā agrāk atzina, ka visām uzskaitītajām grupām vajadzētu pilnā mērā piedalīties sabiedrības dzīvē (pieaugums par 7-18 procentu punktiem).

7.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

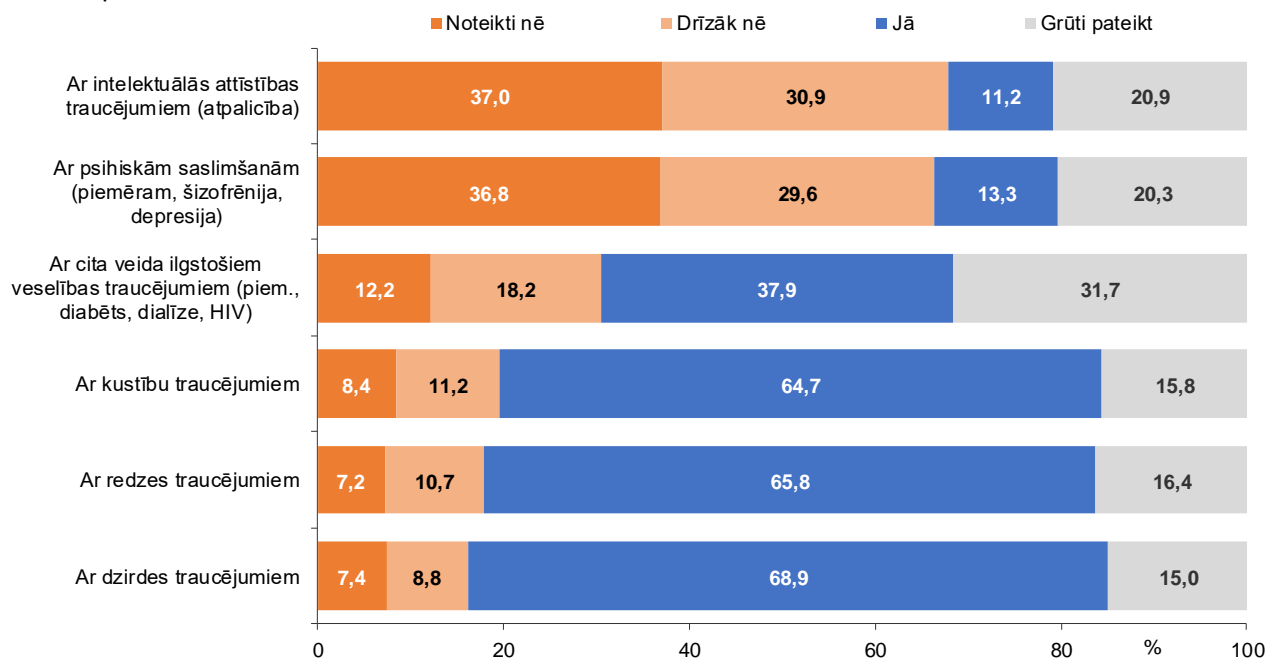
Bāzes: visi respondenti

4. Uzskati par cilvēku ar invaliditāti tiesībām radīt bērnus

Respondentiem 2024.gada maijā lūdza paust viedokli par to, vai cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja šie cilvēki to vēlas (atbildes skatīt 8.grafikā).

8.grafiks

E8. "Vai, Jūsaprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja šie cilvēki to vēlas? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu!"

Bāze: visi respondenti, n=1005

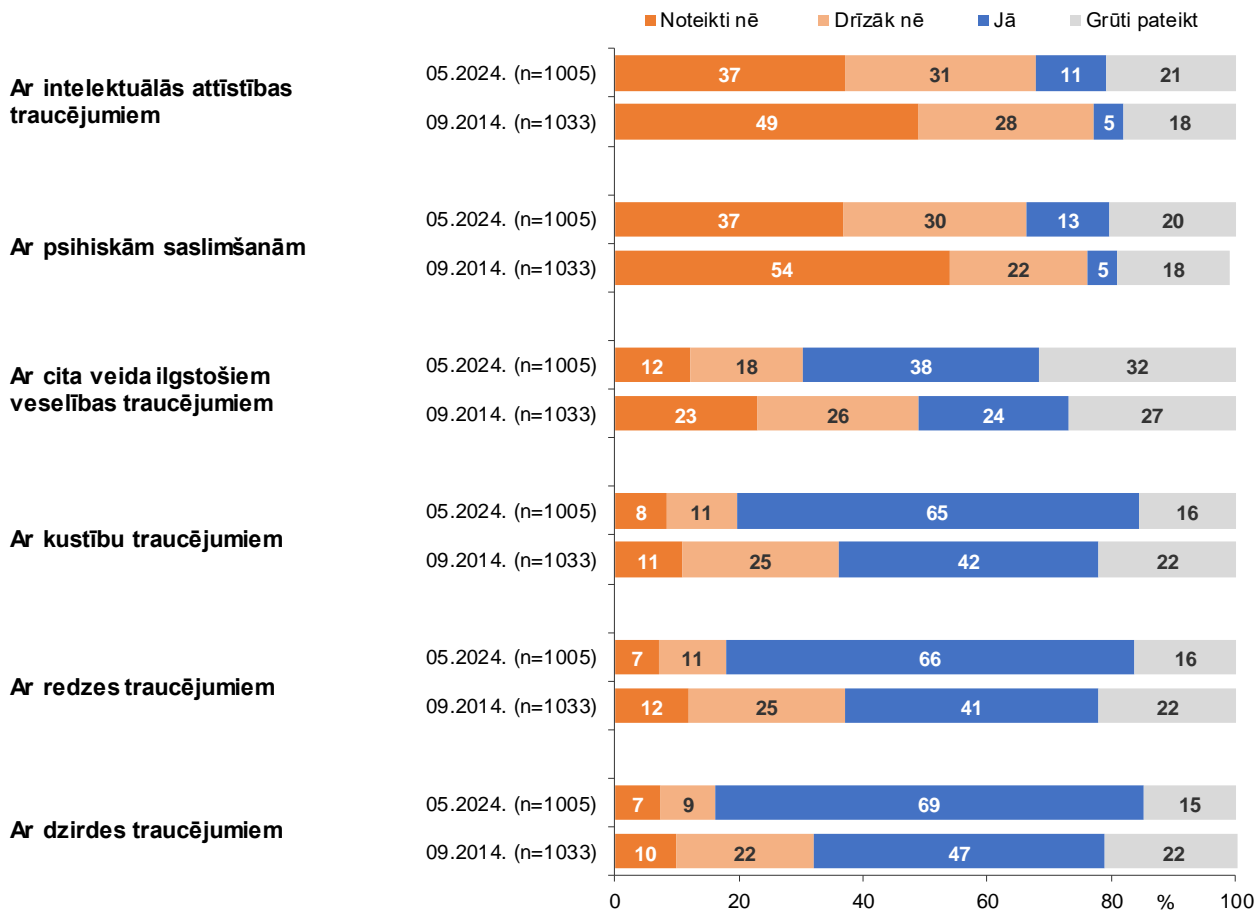
Uzskats, ka cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja viņi to vēlas, visbiežāk pausts par cilvēkiem ar kustību traucējumiem (65%), ar redzes traucējumiem (66%) un ar dzirdes traucējumiem (69%).

Par cilvēkiem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) atbalsts pausts nedaudz biežāk (38%) nekā iebildumi (30%), bet tikai nedaudz vairāk kā 1/10 uzskata, ka bērnus vajadzētu radīt cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (11%) un psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) (13%). Vērojams, ka vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem attieksme pret šo cilvēku lēmumu radīt bērnus ir mazāk piesardzīga: par to, ka cilvēki ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) var radīt bērnus, ja to vēlas, norādīja 50%, par cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām – 49%, bet par grupu ar intelektuālās attīstības traucējumiem – 27%.

Jāatzīmē, ka, salīdzinot ar 2014.gadu, 2024.gadā respondenti biežāk atzina, ka cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja viņi to vēlas (pieaugums 6-25 procentpunkti) (skatīt 9.grafiku).

9.grafiks

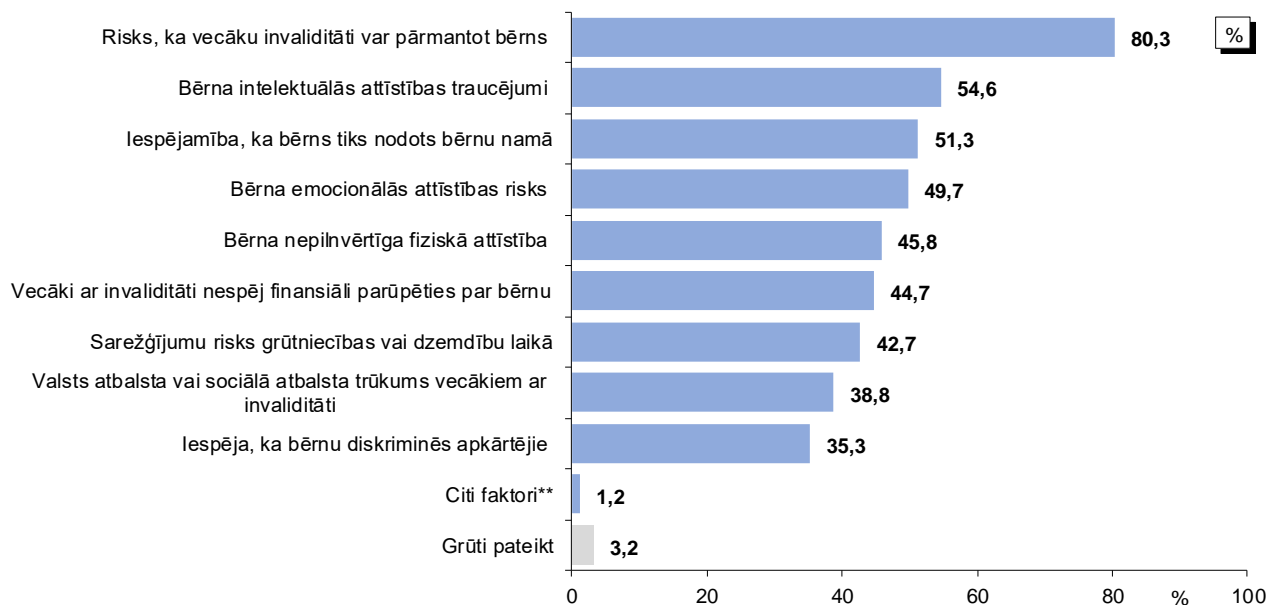
09.2014. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

Respondentiem, kuri uzskatīja, ka cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti nevajadzētu radīt bērnus, lūdza minēt iemeslus šādam viedoklim (skatīt 10.grafiku). Visbiežāk šie pētījuma dalībnieki savu nostāju pamatoja ar to, ka pastāv risks, ka vecāku invaliditāti var pārmantot bērns (80%). Salīdzinoši retāk respondenti pauda viedokli, ka bērnam var būt intelektuālās attīstības traucējumi (55%), pieļāva iespēju, ka bērns tiks nodots bērnu namā (51%), kā arī norādīja uz riskiem bērna emocionālajai attīstībai (50%) un bērna nepilnvērtīgu fizisko attīstību (46%). 45% uzskatīja, ka vecāki ar invaliditāti nespēj finansiāli parūpēties par bērnu, 43% — ka pastāv sarežģījumu risks grūtniecības vai dzemdību laikā, 39% — ka trūkst valsts atbalsta vai sociālā atbalsta vecākiem ar invaliditāti, bet 35% — ka pastāv iespēja, ka bērnu diskriminēs apkārtējie.

E9. "Kuri no šeit minētajiem iemesliem, Jūsaprāt, nosaka to, ka cilvēkiem ar tāda veida invaliditāti nevajadzētu radīt bērnus, pat ja viņi to vēlētos?"

Bāze: respondenti, kuri uzskata, ka personām ar invaliditāti nevajadzētu radīt bērnus, n=775

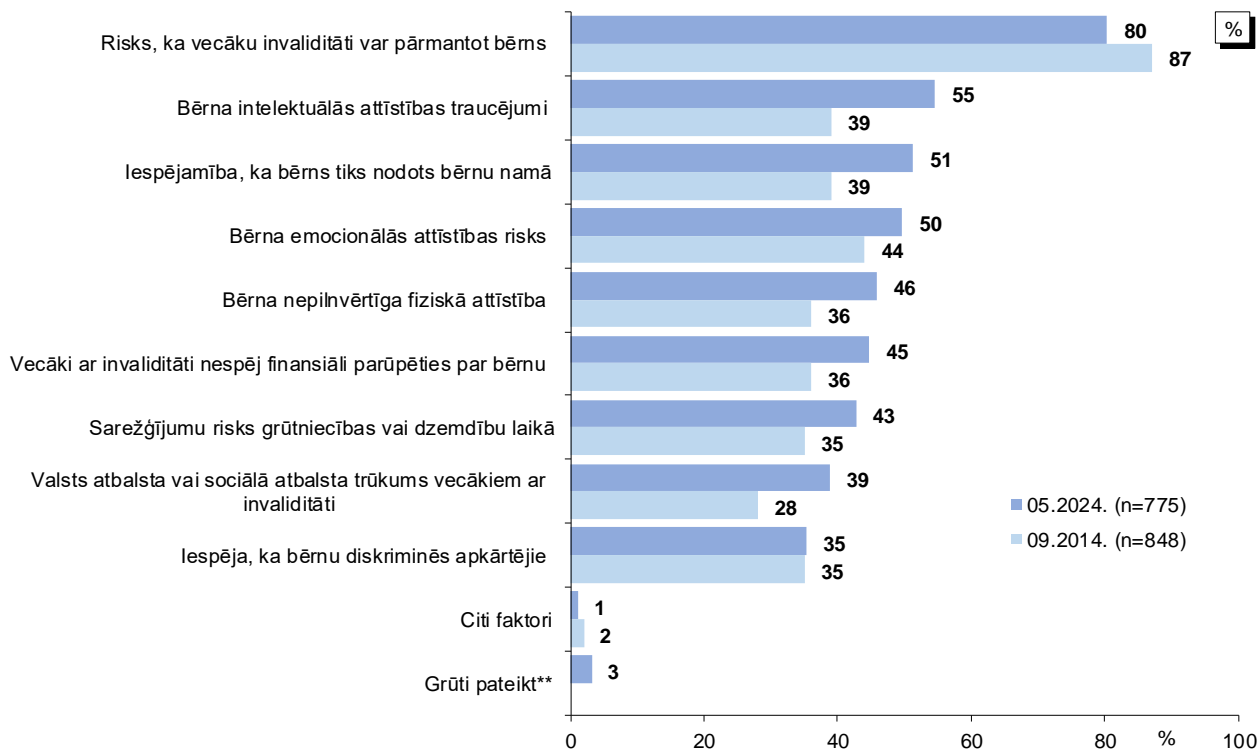
*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

**Kategorijā "Citi faktori" ietilpst: "nespēja parūpēties par bērniem, draudi bērniem" (minēts 5 reizes); "HIV/ AIDS nodošana bērnam" (minēts 2 reizes); "atkarīgs no medikamentiem, kas tiek lietoti ikdienā" (minēts 1 reizi); "augt ģimene un būt bērnam pie mātes arī" (minēts 1 reizi); "nevienam nav 100% garantijas" (minēts 1 reizi).

Jāatzīmē, ka 2024.gadā, salīdzinot ar 2014.gadu (skatīt 11.grafiku), respondenti retāk minēja risku, ka vecāku invaliditāti var pārmantot bērns (2014.: 87%, 2024.: 80%). Visi citi iemesli nosaukti tikpat bieži vai biežāk nekā pirms desmit gadiem.

11.grafiks

09.2014. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: respondenti, kuri uzskata, ka personām ar invaliditāti nevajadzētu radīt bērnus

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

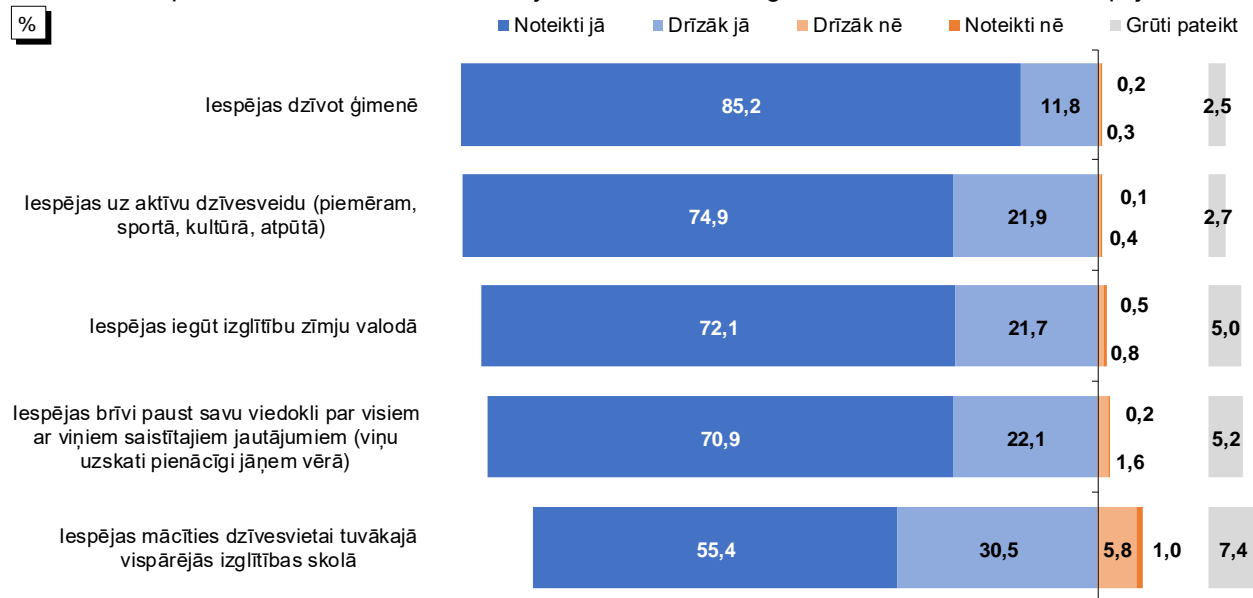
**Par 09.2014.gadu nav pieejamu datu.

5. Uzskati par vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanu bērniem ar invaliditāti

2024.gada maijā respondentiem lūdza paust viedokli par vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanu bērniem ar invaliditāti (skatīt 12.grafiku).

12.grafiks

E4. "Vai, Jūsaprāt, bērniem ar invaliditāti būtu jānodrošina vienlīdzīgi ar citiem bērniem šādas iespējas ...?"

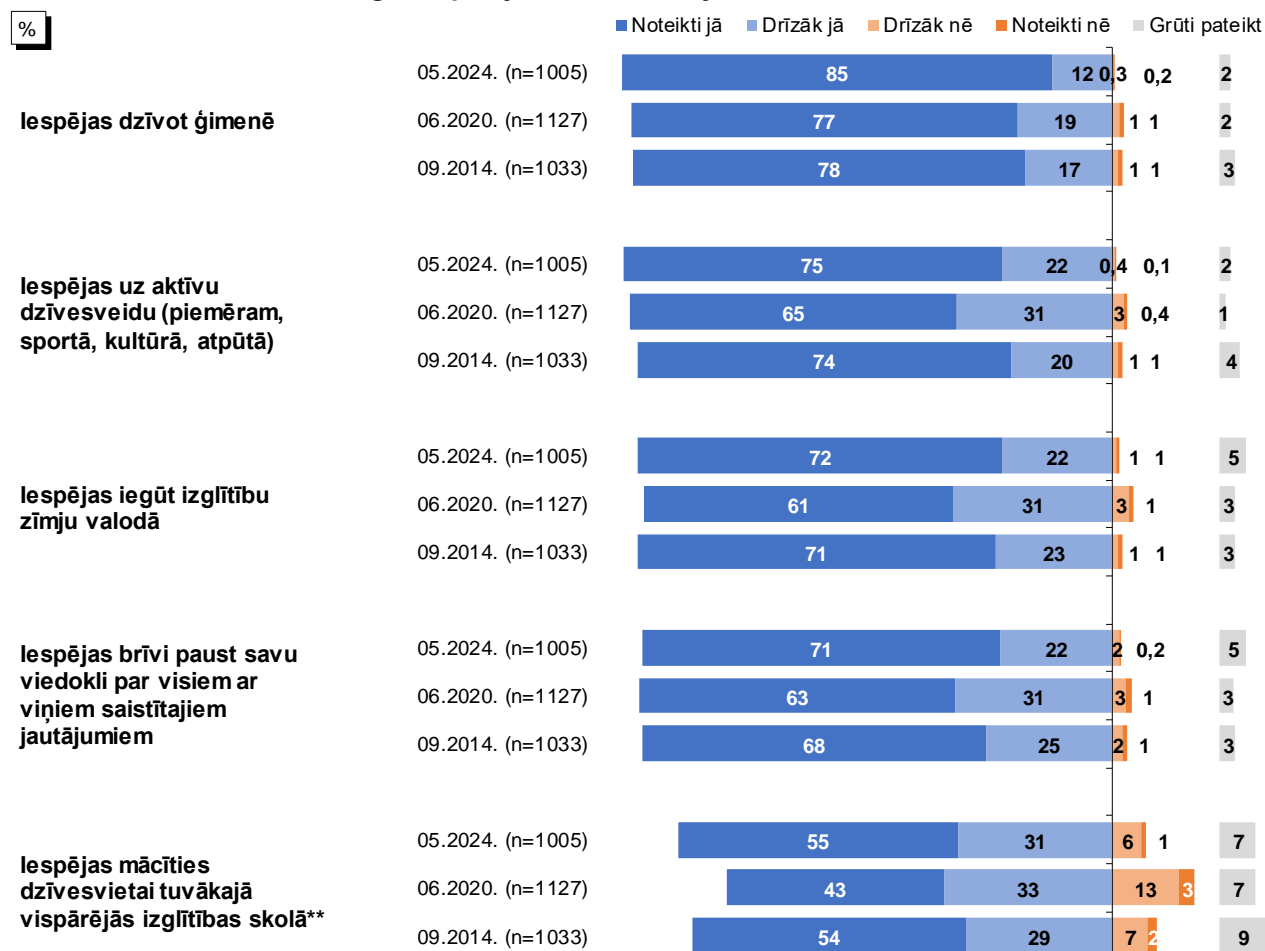
Bāze: visi respondenti, n=1005

Absolūtais vairākums (86% un vairāk) respondentu uzskatīja, ka bērniem ar invaliditāti būtu jānodrošina (atbildes "noteikti jā" un "drīzāk jā") iespējas, kas ir vienlīdzīgas ar citiem bērniem: 97% norādīja, ka jānodrošina iespējas dzīvot ģimenē (t.sk. "noteikti" jānodrošina – 85%), 97% — ka jānodrošina iespējas uz aktīvu dzīvesveidu (piemēram, sportā, kultūrā, atpūtā) (t.sk. "noteikti" jānodrošina – 75%), 94% — iespējas iegūt izglītību zīmju valodā (t.sk. "noteikti" jānodrošina – 72%), 93% — iespējas brīvi paust savu viedokli par visiem ar viņiem saistītajiem jautājumiem (viņu uzskati pienācīgi jāņem vērā) (t.sk. "noteikti" jānodrošina – 71%), bet 86% — iespējas mācīties dzīvesvietai tuvākajā vispārējās izglītības skolā (t.sk. "noteikti" jānodrošina – 55%).

Ja salīdzina 2020. un 2024.gadā veikto aptauju rezultātus (skatīt 13.grafiku), jāsecina, ka respondentu viedoklis šajā jomā būtiski nav mainījies. Izņēmums ir uzskati par iespējām mācīties dzīvesvietai tuvākajā vispārējās izglītības skolā: ja 2020.gadā 76% respondentu atbildēja, ka bērniem ar invaliditāti būtu jānodrošina šādas iespējas, tad 2024.gadā to norādīja 86% respondentu.

13.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums*

Bāzes: visi respondenti

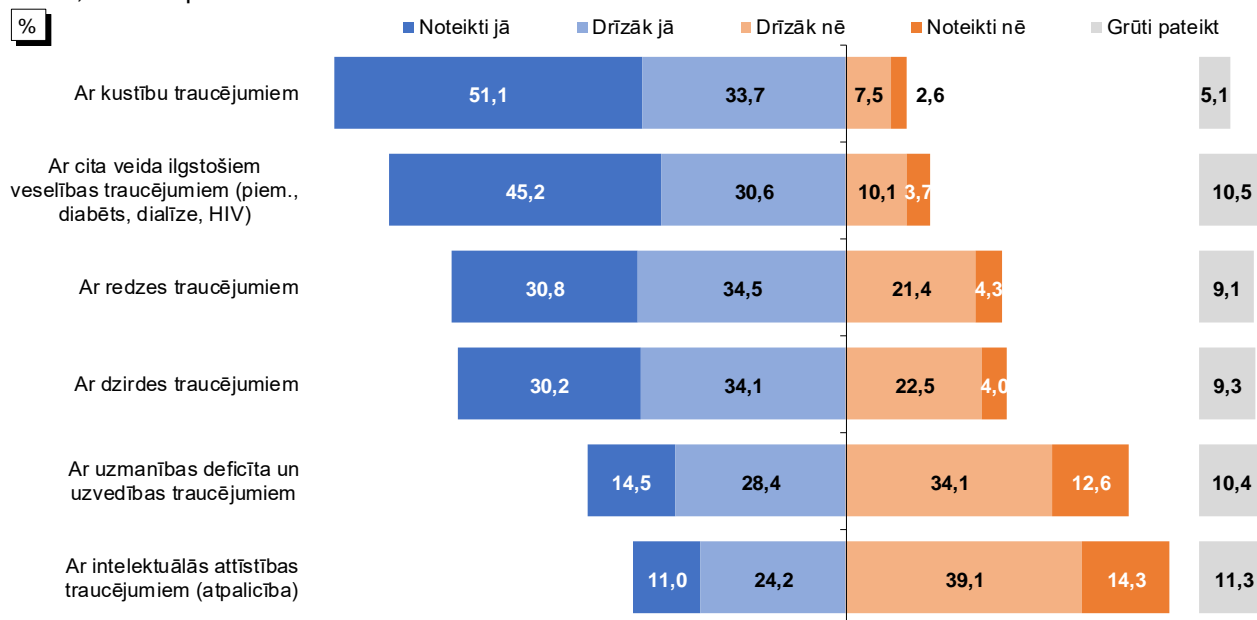
*09.2014.gada aptaujā respondentiem tika jautāts par tiesībām nevis iespējām.

**09.2014.gada aptaujā atbilžu varianta formulējums bija "Tiesības mācīties dzīvesvietai tuvākajā skolā".

Pētījuma ietvaros lūdza novērtēt arī uzskatus par **iekļaujošu izglītību bērniem ar invaliditāti** (skatīt 14.grafiku).

14.grafiks

E3. "Vai, Jūsaprāt, bērniem ar invaliditāti būtu jāmācās kopā ar bērniem bez invaliditātes, tai skaitā ar Jūsu bērniem? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu!"

Bāze: visi respondenti, n=1005

Atbildot uz jautājumu "Vai, Jūsaprāt, bērniem ar invaliditāti būtu jāmācās kopā ar bērniem bez invaliditātes, tai skaitā ar Jūsu bērniem?", 85% respondentu norādīja (atbildes "noteikti jā" un "drīzāk jā"), ka bērniem ar kustību traucējumiem būtu jāmācās kopā ar bērniem bez invaliditātes (t.sk. "noteikti" būtu – 51%), par bērniem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) tā domāja 76% (t.sk. "noteikti" būtu – 45%), par bērniem ar redzes traucējumiem – 65% (t.sk. "noteikti" būtu – 31%), par bērniem ar dzirdes traucējumiem – 64% (t.sk. "noteikti" būtu – 30%).

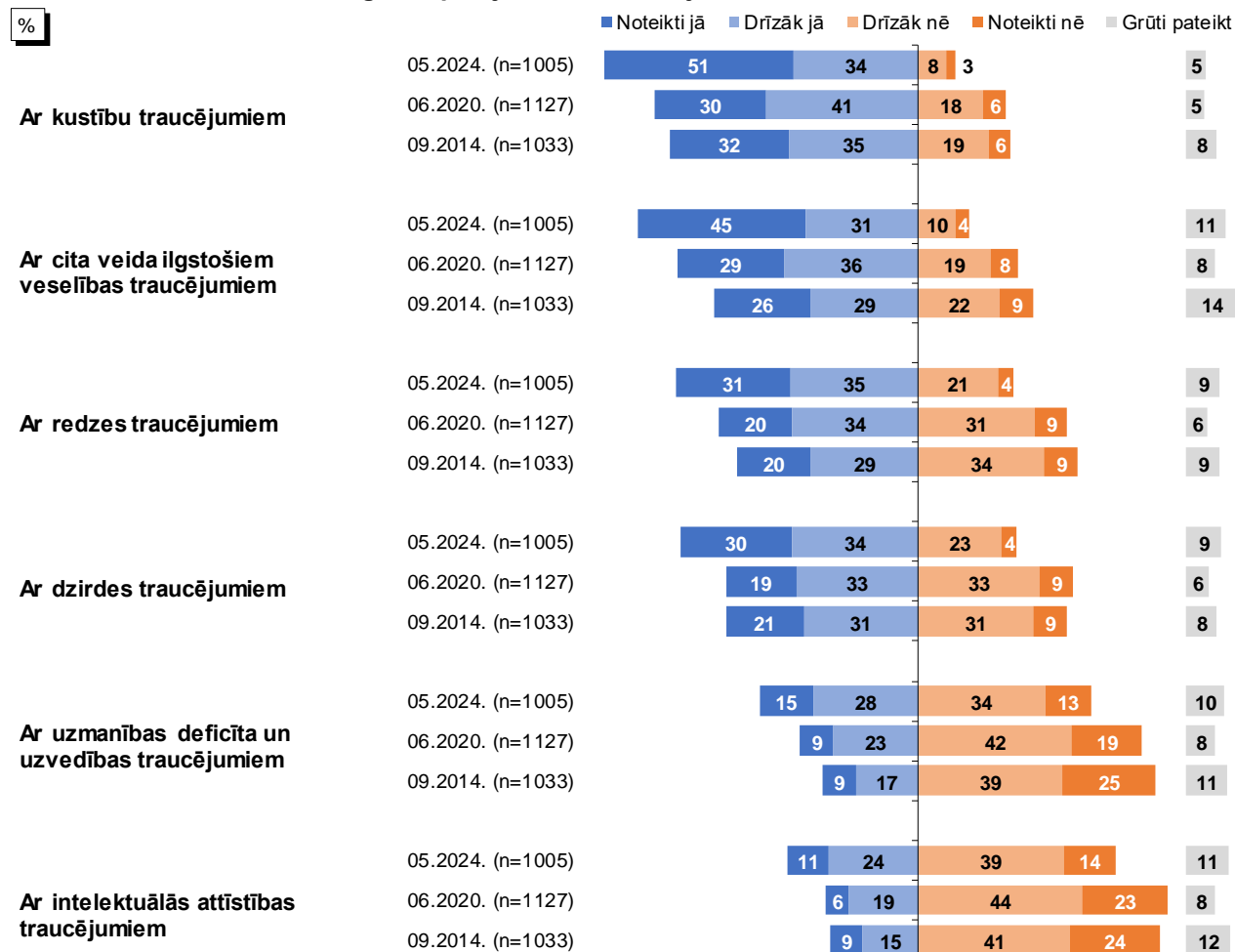
Piesardzīgāka ir attieksme pret mācīšanos kopā ar bērniem ar uzmanības deficīta un uzvedības traucējumiem – 43% (t.sk. "noteikti" būtu – 15%), bet par bērniem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) – 35% (t.sk. "noteikti" būtu – 11%).

Vērojams, ka arī šajā gadījumā jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem ir bijuši pieņemošāki – 72% atbalstīja ierosinājumu, ka kopā ar bērniem bez invaliditātes būtu jāmācās bērniem ar uzmanības deficīta un uzvedības traucējumiem (t.sk. 39% šajā grupā to atbalstīja "noteikti"). Biežāk nekā caurmērā jaunieši atbalstīja arī mācīšanos kopā ar bērniem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (49%, t.sk. "noteikti" 17%).

Jāatzīmē, ka periodā kopš 2014.gada (skatīt 15.grafiku) turpina pieaugt to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka bērniem ar dažāda veida invaliditāti būtu jāamācās kopā ar bērniem bez invaliditātes.

15.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

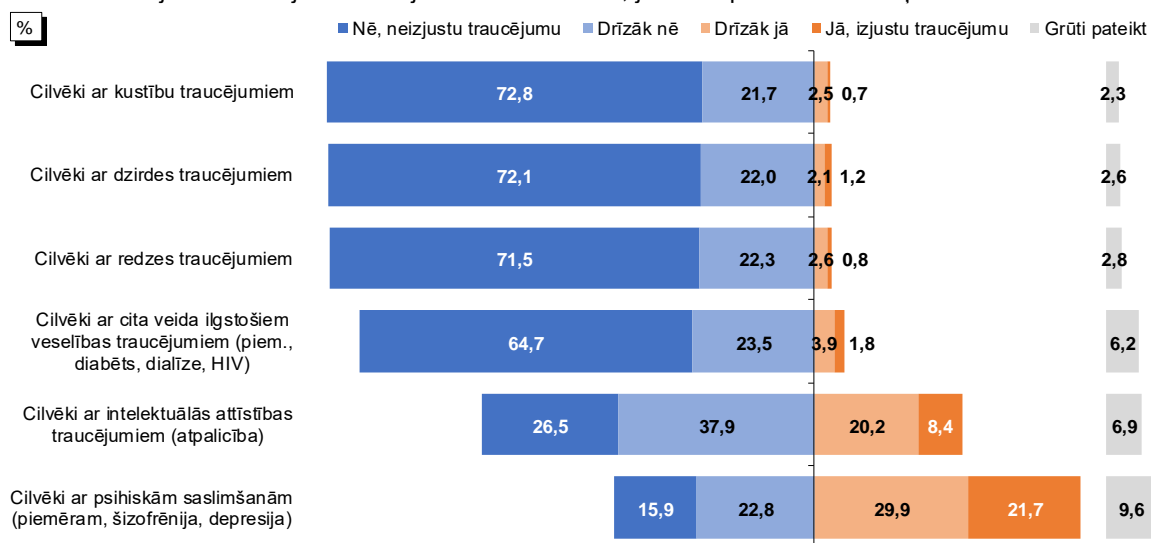
6. Uzskati par cilvēkiem ar invaliditāti kaimiņos

Aptaujas ietvaros tika noskaidrota arī iedzīvotāju attieksme pret apkaimē vai kaimiņos dzīvojošajiem cilvēkiem ar invaliditāti.

Vairākums respondentu norādīja (skatīt 16.grafiku), ka neizjstu traucējumu vai diskomfortu (atbildes “nē, neizjstu traucējumu” un “drīzāk nē”), ja viņiem kaimiņos dzīvotu cilvēki ar kustību traucējumiem (95%), cilvēki ar dzirdes traucējumiem (94%), cilvēki ar redzes traucējumiem (94%) un cilvēki ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV) (88%). Retāk respondenti atzina, ka neizjstu traucējumu vai diskomfortu, ja kaimiņos dzīvotu cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (64%), bet mazāk par pusi respondentu (39%) norādīja, ka neizjstu traucējumu vai diskomfortu, ja viņiem kaimiņos dzīvotu cilvēki ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju).

16.grafiks

E5. "Vai Jūs izjstu vai neizjstu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu apkaimē vai kaimiņos dzīvotu šādi cilvēki...?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

Analizējot, cik lielai daļai šādā situācijā rastos iebildumi, jāatzīmē, ka biežāk to, ka izjstu traucējumu vai diskomfortu (atbildes “jā, izjstu traucējumu” un “drīzāk jā”), respondenti atzina par situāciju, ja kaimiņos dzīvotu cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcību) (29%) un cilvēki ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju) (52%). Par cilvēkiem ar citiem invaliditātes veidiem tas norādīts ievērojami retāk (3%-6%).

Analizējot dažādu sociāldemogrāfisko grupu atbildes, vērojams, ka respondenti vecuma grupā no 18 līdz 24 gadiem retāk norādīja uz iebildumiem pret dzīvošanu kaimiņos ar šīm

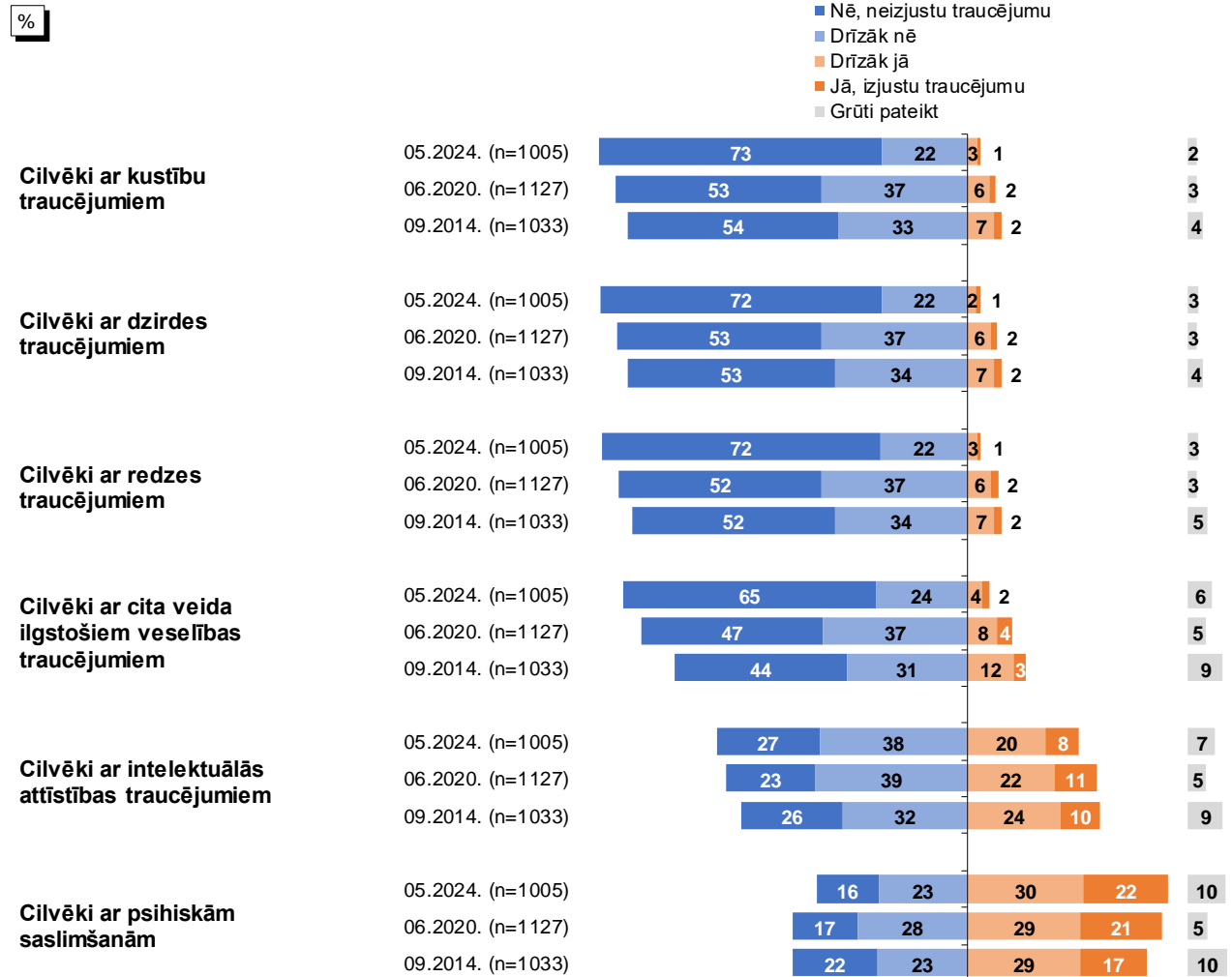
grupām. Par dzīvošanu blakus cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām 55% šajā grupā norādīja, ka viņiem iebildumu nebūtu, bet 40% - ka būtu.

Nedaudz labvēlīgāka kā caurmērā respondentiem vecumā no 18 līdz 24 gadiem būtu arī attieksme pret dzīvošanu blakus cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem: iebildumu nebūtu 73%, bet iebildumi būtu 23%.

2020. un 2024.gada aptauju datu salīdzinājums (skatīt 17.grafiku) liecina, ka šogad respondenti biežāk nekā pirms četriem gadiem atzina, ka neizjustu traucējumu vai diskomfortu, ja viņiem apkaimē vai kaimiņos dzīvotu cilvēki ar uzskaitītajiem invaliditātes veidiem. Izņēmums vērojams attieksmē pret cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēniju, depresiju), par kuriem 2024.gadā retāk nekā 2020.gadā atzīmēts, ka šādu cilvēku klātbūtne kaimiņos neradītu traucējumu vai diskomfortu (2020.: 45%, 2024.: 39%).

17.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

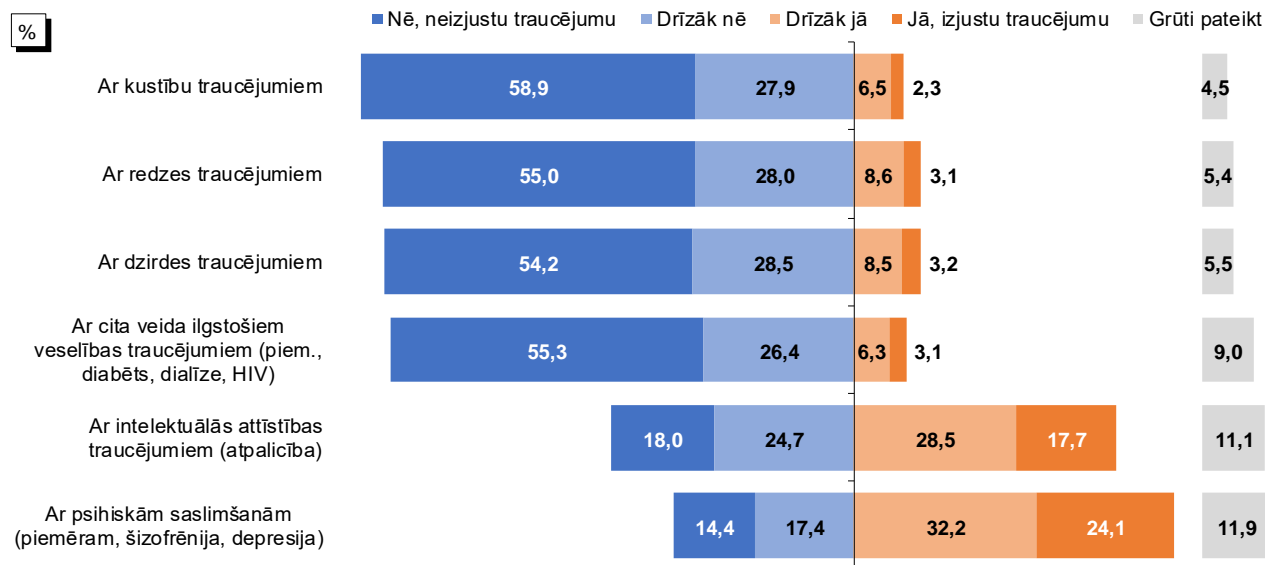
Bāzes: visi respondenti

7. Uzskati par cilvēkiem ar invaliditāti darbā vai mācību vidē

2024.gada maijā respondentiem lūdza arī paust attieksmi pret saskarsmi ar cilvēkiem ar invaliditāti darbā vai mācību vidē (skatīt 18.grafiku).

18.grafiks

E6. "Vai Jūs izjustu vai neizjustu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu šādi cilvēki...?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

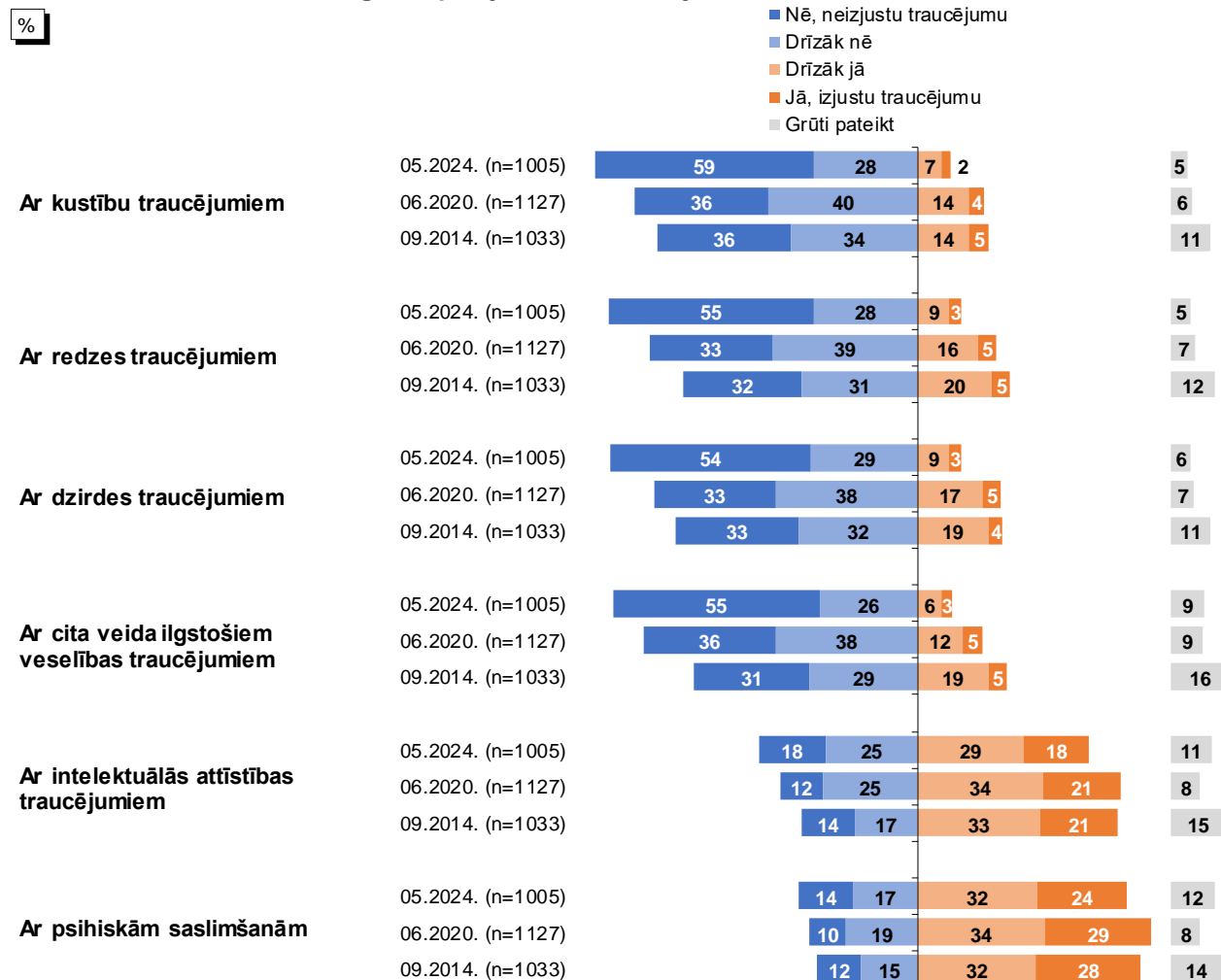
Jautāti, vai viņi izjustu vai neizjustu traucējumu vai diskomfortu, ja viņu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu cilvēki ar invaliditāti, 87% respondentu atbildēja, ka neizjustu traucējumu vai diskomfortu (atbildes "nē, neizjustu traucējumu" un "drīzāk nē"), ja tie būtu cilvēki ar kustību traucējumiem. 83% to norādīja par cilvēkiem ar redzes traucējumiem, 83% — par cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, 82% — par cilvēkiem ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV). Piesardzīgāka attieksme bijusi pret cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem (diskomfortu neizjustu 43%) un grupu ar psihiskām saslimšanām (diskomfortu neizjustu 32%).

Jaunieši vecumā no 18 līdz 24 gadiem arī šajā jautājumā ir bijuši vairāk pieņemoši pret abām pēdējām grupām. Iebildumu pret cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem nebūtu 55%, bet pret cilvēkiem ar psihiskām saslimšanām – 46%.

Salīdzinot ar 2020.gadu (skatīt 19.grafiku), var novērot, ka 2024.gadā respondenti biežāk nekā pirms četriem gadiem atzina, ka neizjstu traucējumu vai diskomfortu, ja viņu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu cilvēki ar minētajiem invaliditātes veidiem.

19.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

Respondentiem, kuri norādīja, ka izjstu traucējumu vai diskomfortu, ja viņu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu cilvēki ar invaliditāti, lūdza detalizētāk raksturot iemeslus.

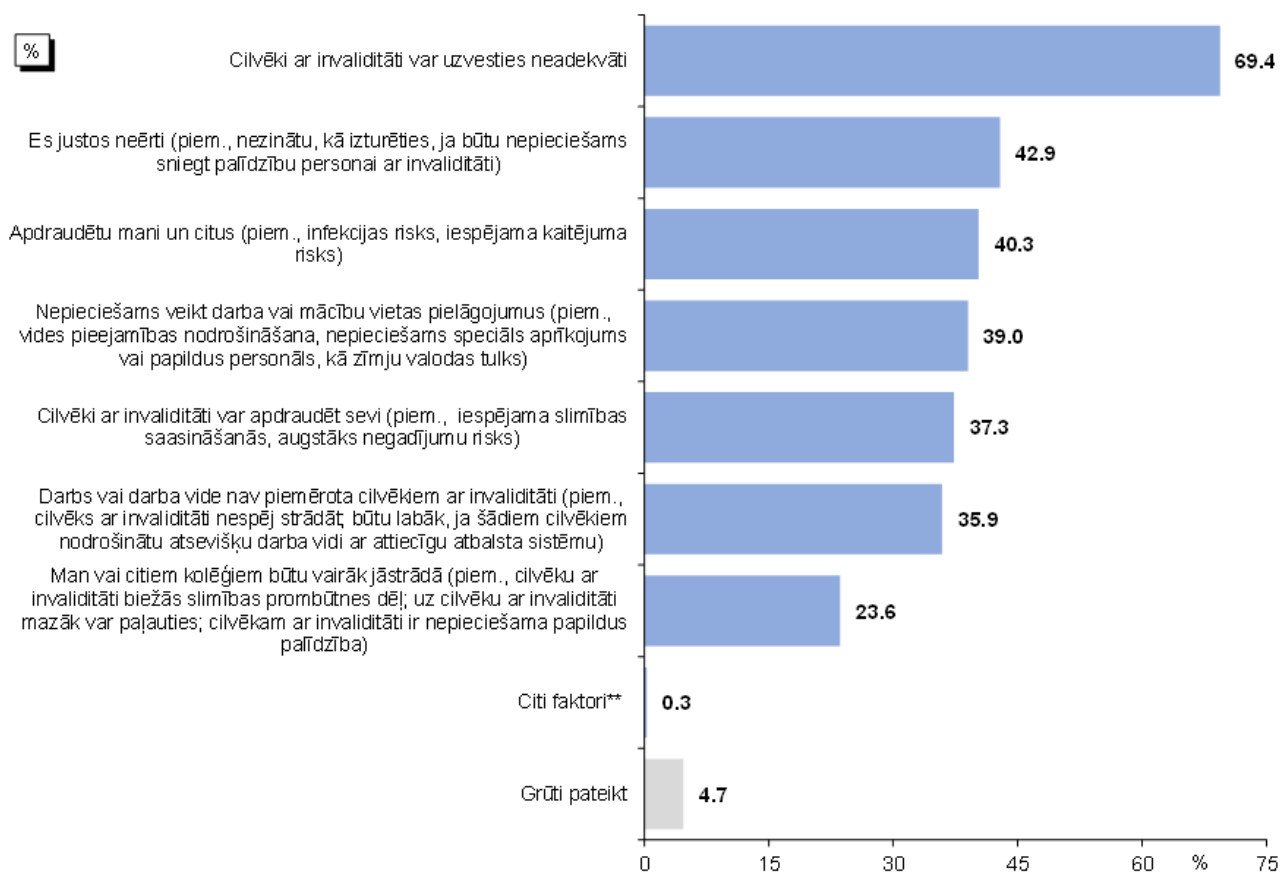
Visbiežāk (skatīt 20.grafiku) respondentus uztrauca tas, ka cilvēki ar invaliditāti var uzvesties neadekvāti (69%). 43% respondentu atzina, ka justos neērti (piem., nezinātu, kā izturēties, ja būtu nepieciešams sniegt palīdzību personai ar invaliditāti). 40% uzskatīja, ka cilvēki ar invaliditāti apdraudētu viņus un citus (piem., infekcijas risks, iespējama kaitējuma risks). 39% atbildēja, ka iemesls iebildumiem ir nepieciešamība veikt darba vai mācību vietas pielāgojumus (piem., vides pieejamības nodrošināšana, nepieciešams speciāls

aprikojums vai papildus personāls, kā zīmju valodas tulks), kā arī iespēja, ka cilvēki ar invaliditāti var apdraudēt sevi (piem., iespējama slimības saasināšanās, augstāks

negadījumu risks) (37%), pārliecība, ka darbs vai darba vide nav piemērota cilvēkiem ar invaliditāti (piem., cilvēks ar invaliditāti nespēj strādāt; būtu labāk, ja šādiem cilvēkiem nodrošinātu atsevišķu darba vidi ar attiecīgu atbalsta sistēmu) (36%) bet 24% uzskata, ka viņiem vai citiem kolēģiem tad būtu vairāk jāstrādā (piem., cilvēku ar invaliditāti biežās slimības prombūtnes dēļ; uz cilvēku ar invaliditāti mazāk var paļauties; cilvēkam ar invaliditāti ir nepieciešama papildus palīdzība).

20. grafiks

E7. "Kuri no šeit uzskaitītajiem iemesliem Jums liktu izjust traucējumu vai diskomfortu, strādājot vai mācoties kopā ar cilvēku ar invaliditāti?"

Bāze: respondenti, kuri izjustu traucējumus vai diskomfortu, ja viņu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu cilvēki ar invaliditāti, n=618

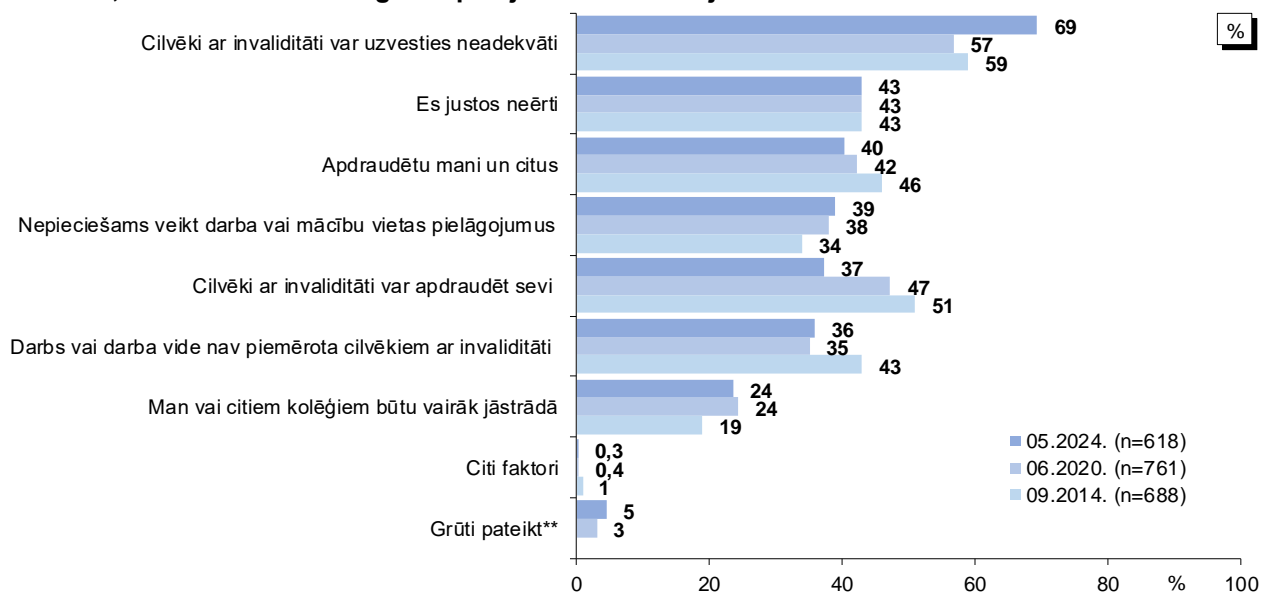
*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

**Kategorijā "Citi faktori" ietilpst: "cilvēkiem ar garīgo atpalcību ir vajadzīga īpaša pieeja, kas apgūstama tikai ar viņiem strādājot" (minēts 1 reizi); "komunicēšanās problēmas" (minēts 1 reizi).

2020. un 2024.gada aptauju datu salīdzinājums (skatīt 21.grafiku) liecina, ka šogad respondenti biežāk pauda bažas, ka cilvēki ar invaliditāti var uzvesties neadekvāti (2020.: 57%, 2024.: 69%). Citi iemesli šogad nosaukti tikpat bieži vai retāk nekā pirms četriem gadiem.

21.grafiks

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: respondenti, kuri izjstu traucējumus vai diskomfortu, ja viņu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu cilvēki ar indaliditāti

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

**Par 09.2014.gadu nav pieejamu datu.

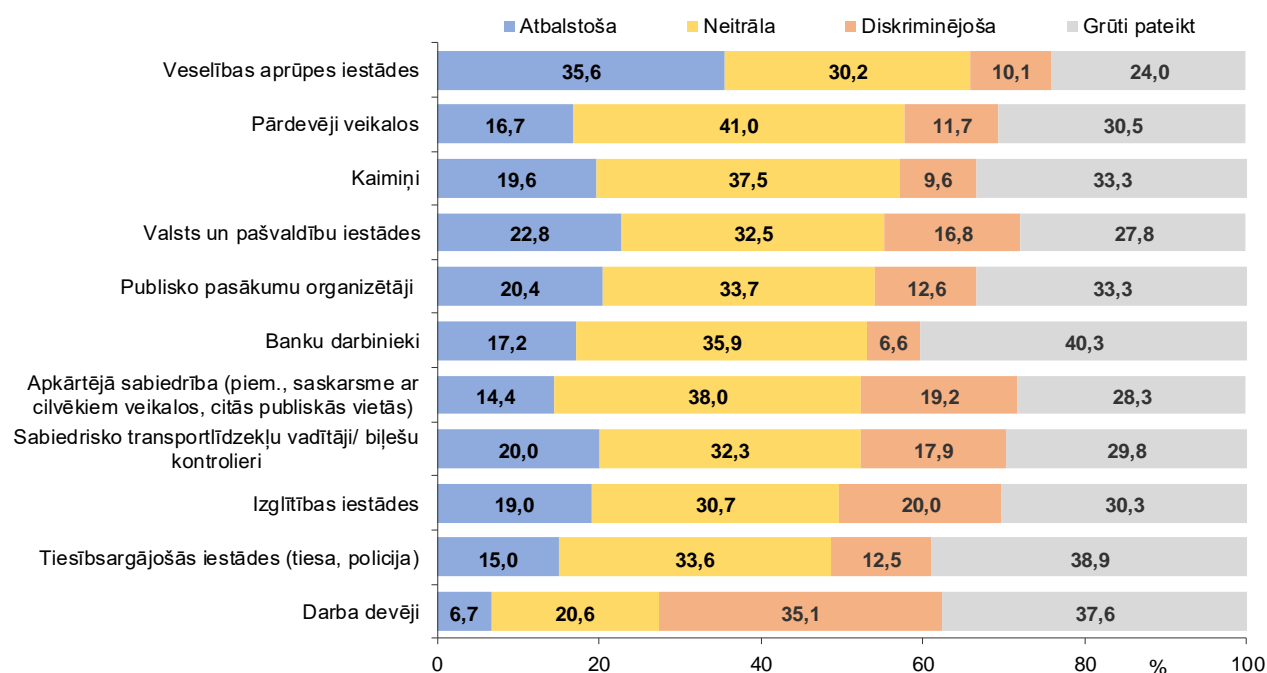
8. Uzskati par sabiedrības, institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti

Pētījuma ietvaros respondentiem lūdza novērtēt sabiedrības, institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti.

Vērtējot Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti, par lielāko daļu respondenti uzskatīja, ka to attieksme ir atbalstoša vai neitrāla (summējot abas atbildes: 49% - 66%). Izņēmums ir darba devēji, kuru attieksme biežāk tiek atzīta par diskriminējošu (35%) nevis atbalstošu vai neitrālu (summējot abas atbildes: 27%) (skatīt 22.grafiku).

22.grafiks

E11. "Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

Visatzinīgāk respondenti vērtēja veselības aprūpes iestādes, kuru attieksmi 36% ir atzinuši par atbalstošu. Ja neskaita darba devējus (7%), par pārējo sabiedrības grupu un iestāžu attieksmi to norādīja 14%-23%.

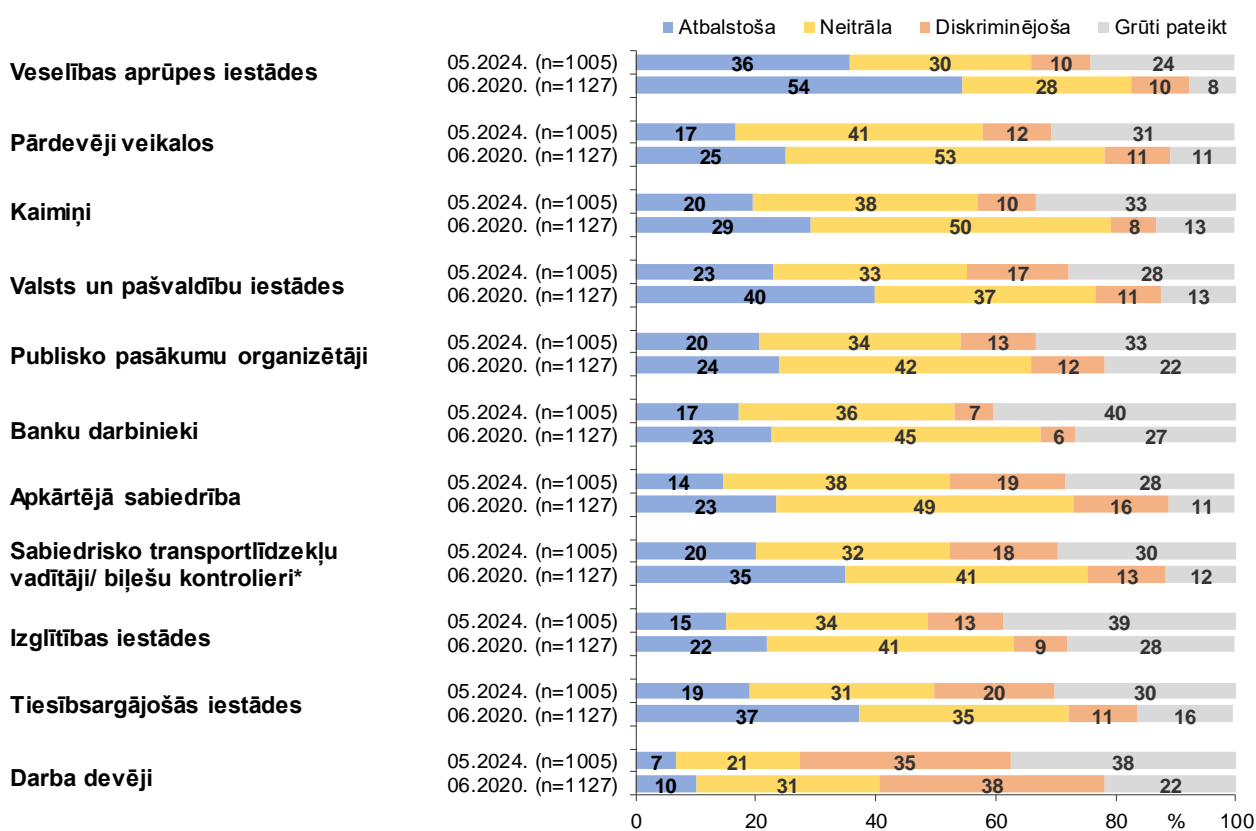
Jāpiebilst gan, ka par apkārtējo sabiedrību (piemēram, veikalos, citās publiskās vietās) biežāk atzīts, ka tās attieksme biežāk ir diskriminējoša (19%) nevis atbalstoša (14%).

Nedaudz biežāk kritiskas atbildes sniegtas arī par situāciju izglītības iestādēs (atbalstoša: 19%, diskriminējoša: 20%).

Salīdzinot ar 2020.gadā veiktās aptaujas rezultātiem, jāsecina, ka atbalstoša vai neitrāla attieksme 2024.gadā tikusi atzīta retāk (skatīt 23.grafiku). Par vairākām jomām pat biežāk atzīts, ka attieksme ir diskriminējoša (izglītības iestādēs – 2020.:11%, 2024.: 20%; valsts un pašvaldības iestādēs – 2020: 11%; 2024: 17%; sabiedriskajā transportā – 2020: 13%; 2024: 18%). Citās jomās kritisko vērtējumu īpatsvara pieaugums bijis mazāks (par veselības aprūpes iestādēm tas nav mainījies, bet par darba devējiem – pat nedaudz samazinājies).

23.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

*06.2020.gada aptaujā atbilžu varianta formulējums bija "Sabiedrisko transportlīdzekļu vadītāji/ konduktori".

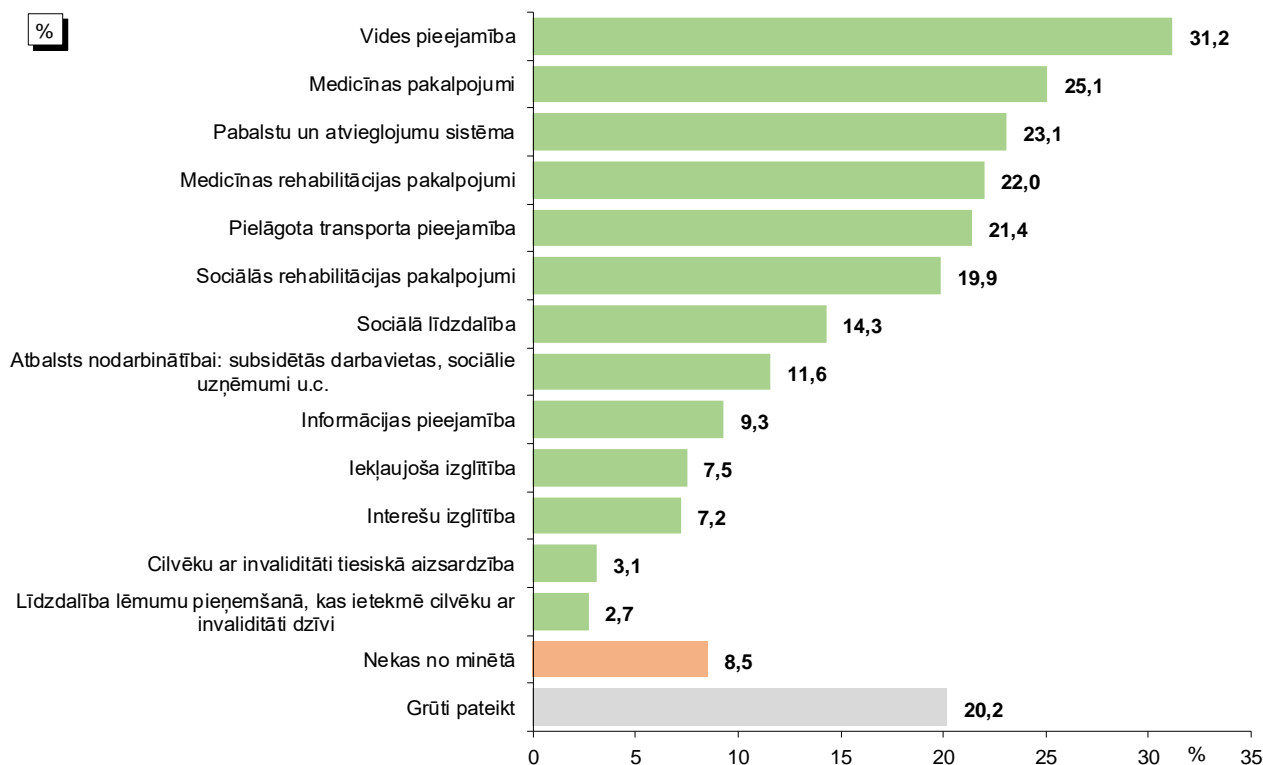
8.1. Jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes atbalsta cilvēkus ar invaliditāti

Raksturojot jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes līdz šim ir sniegušas vislielāko atbalstu, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti (skatīt 24.grafiku), 31% pētījuma dalībnieku uzskatīja, ka tā ir vides pieejamība, 25% minēja medicīnas pakalpojumus, 23% — pabalstu un atvieglojumu sistēmu, 22% — medicīnas rehabilitācijas pakalpojumus, 21% — pielāgota transporta pieejamību, 20% — sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, 14% — sociālo līdzdalību, 12% — atbalstu nodarbinātībai (subsīdētās darbavietas, sociālie uzņēmumi u.c.). Citas jomas nosauca mazāk par 1/10 respondentu: 9% uzskatīja, ka lielākais sniegums ir informācijas pieejamības nodrošināšanā, 8% — ka

tāds ir iekļaujošajā izglītībā, 7% — interešu izglītībā, 3% — cilvēku ar invaliditāti tiesiskajā aizsardzībā, bet 3% atbildēja, ka lielākais atbalsts ir sniegts, domājot par līdzdalību lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē cilvēku ar invaliditāti dzīvi.

24.grafiks

E12. "Lūdzu, norādiet trīs, Jūsaprāt, jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes līdz šim ir sniegušas vislielāko atbalstu, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti?"

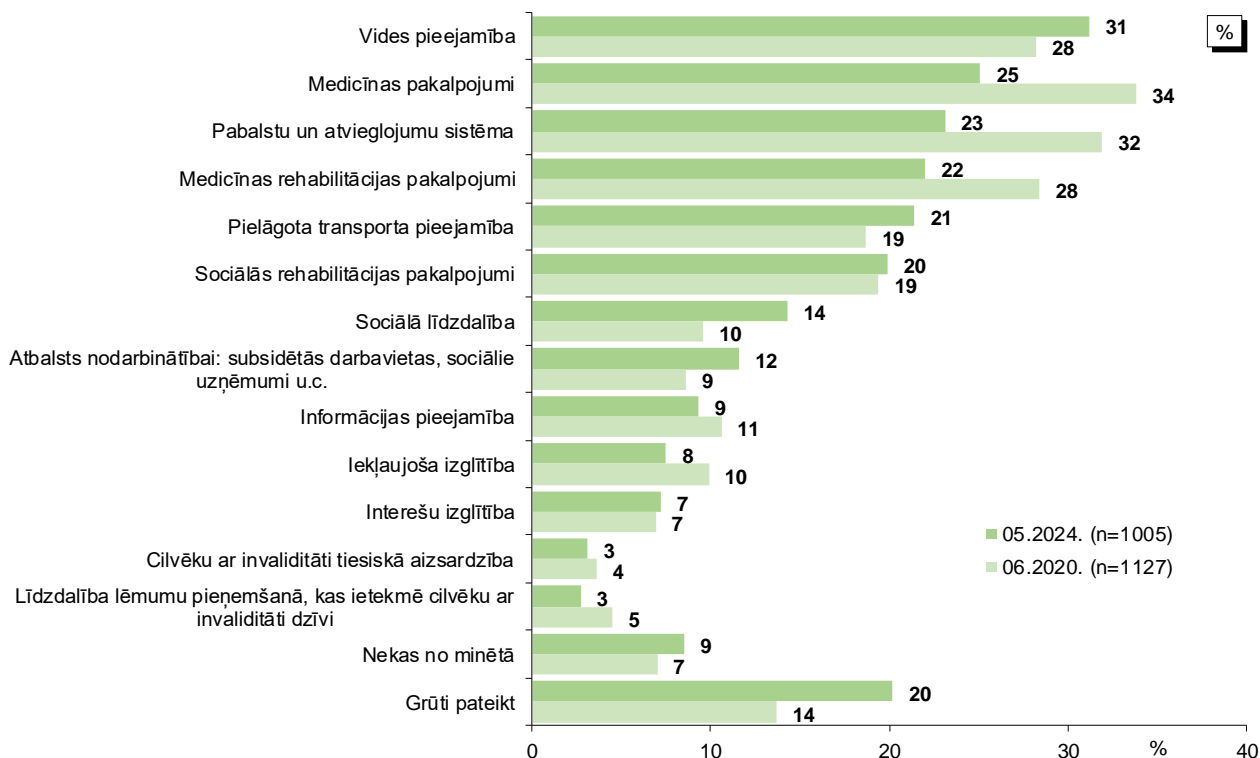
Bāze: visi respondenti, n=1005

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

Jāatzīmē, ka 2024.gadā biežāk nekā 2020.gadā (skatīt 25.grafiku) respondenti uzskatīja, ka valsts un pašvaldību iestādes cilvēkiem ar invaliditāti vislielāko atbalstu ir sniegušas vides pieejamībā (2020.: 28%, 2024.: 31%), pielāgota transporta pieejamībā (2020.: 19%, 2024.: 21%), sociālajā līdzdalībā (2020.: 10%, 2024.: 14%) un atbalstot nodarbinātību (subsīdētās darbavietas, sociālie uzņēmumi u.c.) (2020.: 9%, 2024.: 12%).

25.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

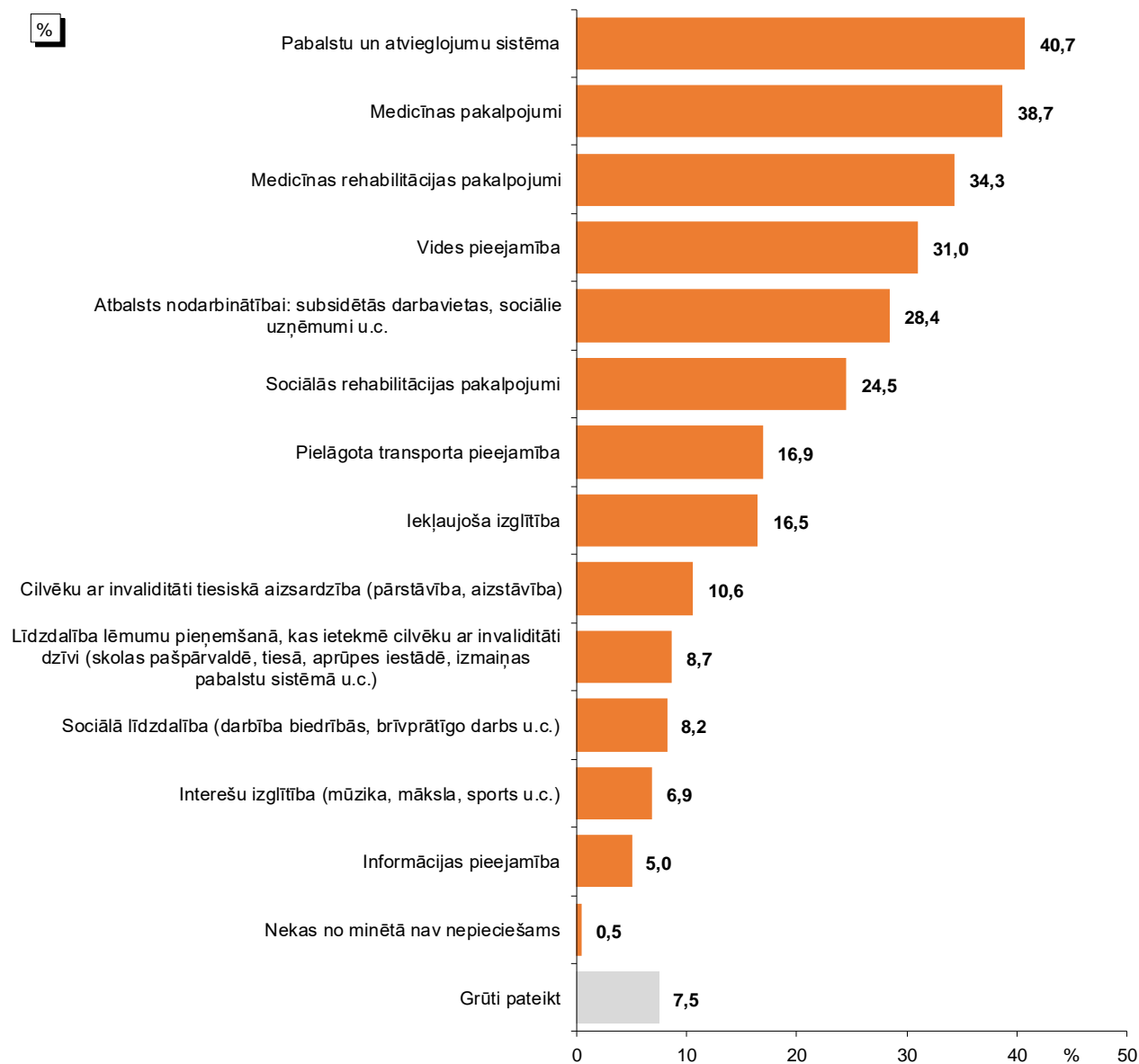
*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

8.2. Jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādēm būtu vairāk jāatbalsta cilvēki ar invaliditāti

Jautāti, kuras ir svarīgākās jomas, par kurām, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti, valsts un pašvaldību iestādēm būtu jā rūpējas vairāk (skatīt 26.grafiku), visbiežāk respondenti minēja pabalstu un atvieglojumu sistēmu (41%), medicīnas pakalpojumus (39%) un medicīnas rehabilitācijas pakalpojumus (34%). 31% uzskatīja, ka pirmām kārtām būtu jā rūpējas par vides pieejamību, 28% — ka jāatbalsta nodarbinātība, 25% — ka jāuzlabo sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, 17% — ka jāuzlabo pielāgota transporta pieejamība, 17% — ka jāattīsta iekļaujoša izglītība, 11% — ka jāuzlabo cilvēku ar invaliditāti tiesiskā aizsardzība (pārstāvība, aizstāvība), 9% — ka jāuzlabo līdzdalība lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē cilvēku ar invaliditāti dzīvi (skolas pašpārvaldē, tiesā, aprūpes iestādē, izmaiņas pabalstu sistēmā u.c.), 8% — ka jāuzlabo sociālā līdzdalība (darbība biedrībās, brīvprātīgo darbs u.c.), 7% — ka jāattīsta interešu izglītība (mūzika, māksla, sports u.c.), bet 5% — ka jāuzlabo informācijas pieejamība.

26.grafiks

E13. "Lūdzu, norādiet trīs, Jūsuprāt, svarīgākās jomas, par kurām valsts un pašvaldību iestādēm būtu jā rūpējas vairāk, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

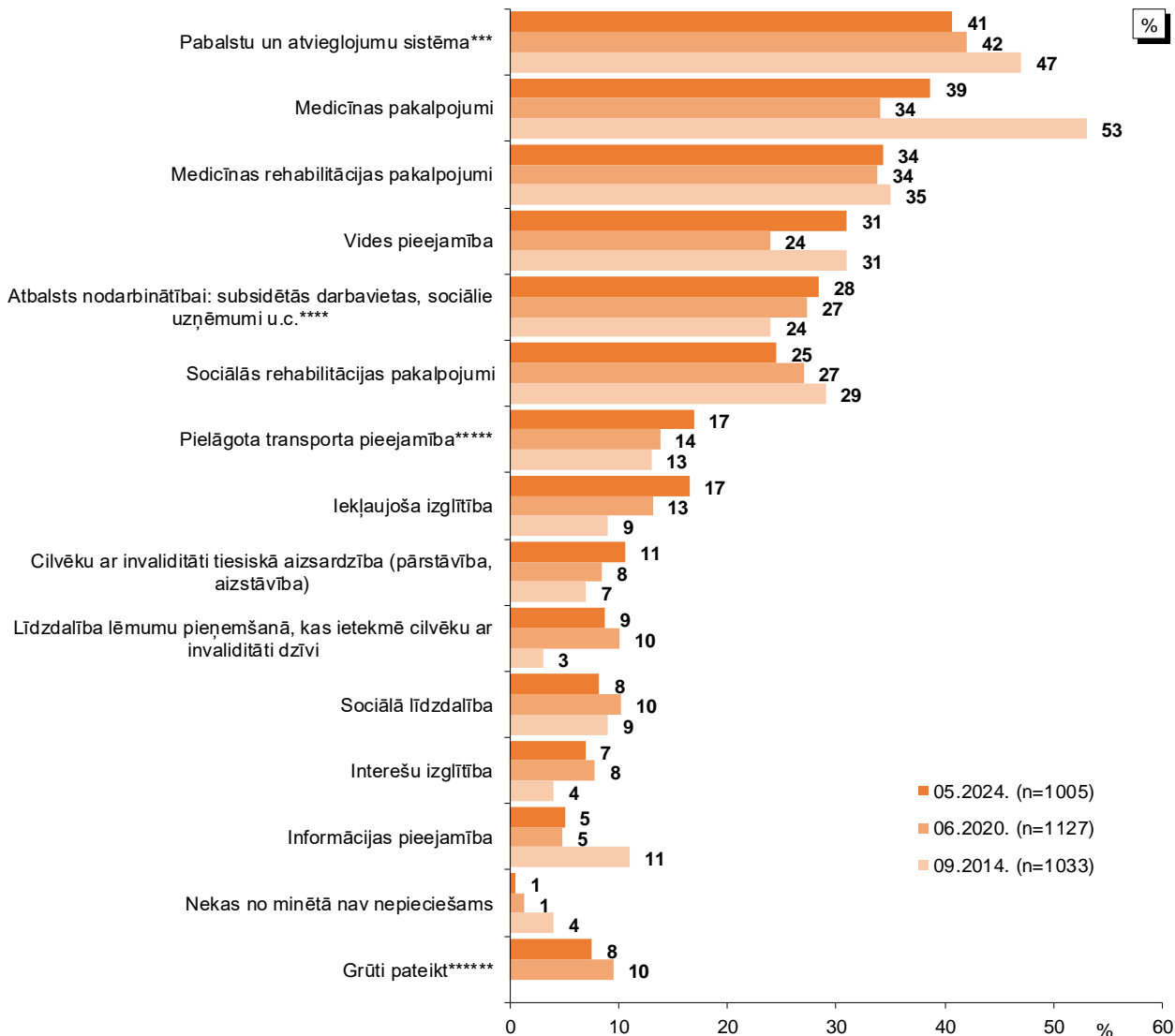
*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

Salīdzinot ar 2020.gadu, 2024.gadā respondenti biežāk par vissvarīgākajām atzina (skatīt 27.grafiku) tādas jomas kā medicīnas pakalpojumi (2020.: 34%, 2024.: 39%), vides pieejamība (2020.: 24%, 2024.: 31%), pielāgota transporta pieejamība (2020.: 14%, 2024.: 17%), iekļaujoša izglītība (2020.: 13%, 2024.: 17%), cilvēku ar invaliditāti tiesiskā aizsardzība (pārstāvība, aizstāvība) (2020.: 8%, 2024.: 11%).

27.grafiks

E13. "Lūdzu, norādiet trīs, Jūsuprāt, svarīgākās jomas, par kurām valsts un pašvaldību iestādēm būtu jā rūpējas vairāk, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti?"

09.2014., 06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

*Tā kā katrs respondents varēja norādīt vairāk nekā vienu atbildi, kopējā atbilžu summa pārsniedz 100%.

**09.2014.gada aptaujā jautājuma formulējums bija "Lūdzu, norādiet trīs, Jūsuprāt, svarīgākās jomas, par kurām valsts un pašvaldību iestādēm būtu jā rūpējas, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti?".

***09.2014.gada aptaujā atbilžu varianta formulējums bija "Pabalstu sistēma".

****09.2014.gada aptaujā atbilžu varianta formulējums bija "Subsidētās darba vietas".

*****09.2014.gada aptaujā atbilžu varianta formulējums bija "Transporta pieejamība".

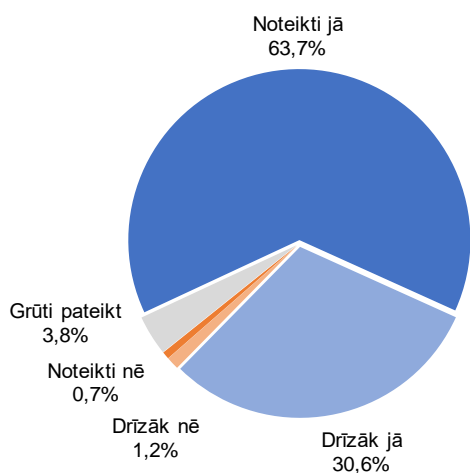
*****Par 09.2014.gadu nav pieejamu datu.

8.3. Uzskati par atbalstu cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotas dzīvesvietas izveidei

2024.gada maijā 94% respondentu uzskatīja (skatīt 28 .grafiku), ka valsts iestādēm būtu jāsniedz atbalsts cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotas dzīvesvietas izveidei, t.sk. 64% atzina, ka tas “noteikti” būtu jā dara (2020.gadā (skatīt 29.grafiku) tā domāja 61%). Pretēju viedokli pauda tikai 2% pētījuma dalībnieku.

28.grafiks

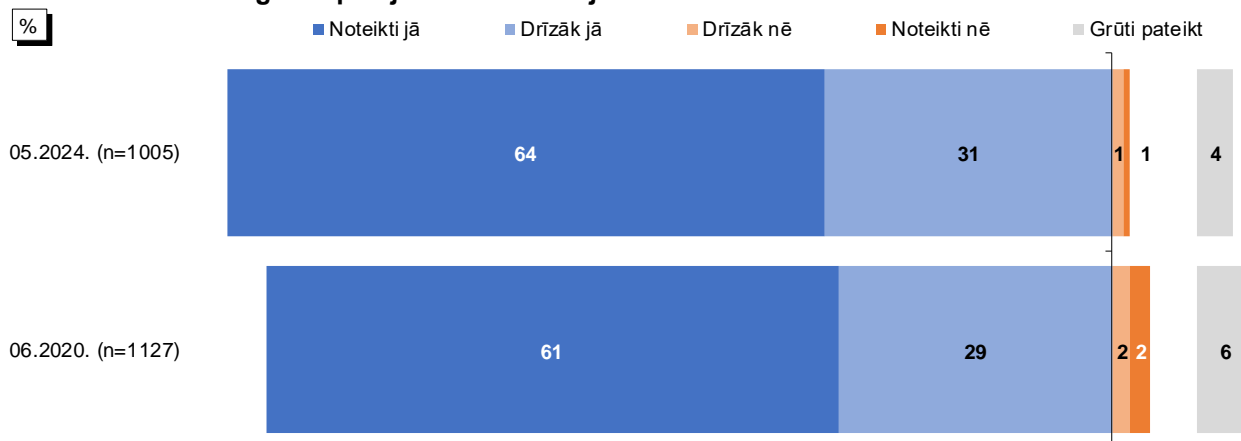
E15. "Vai, Jūsaprāt, valsts iestādēm būtu jāsniedz atbalsts cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotas dzīvesvietas izveidei?"

Bāze: visi respondenti, n=1005

29.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

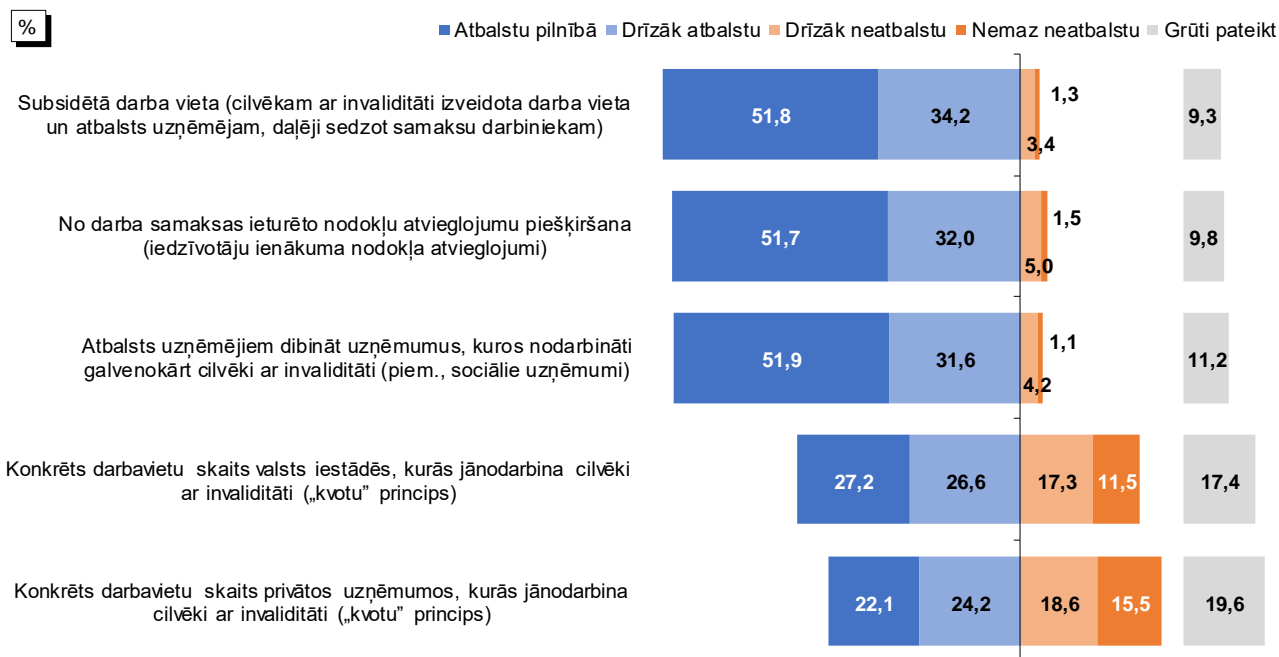
8.4. Atbalsts darbavietu nodrošināšanā cilvēkiem ar invaliditāti

Lūgti paust viedokli par risinājumiem, kas domāti, lai atbalstītu cilvēku ar invaliditāti iespējas strādāt (skatīt 30.grafiku), 86% respondentu atbalstīja (atbildes “atbalstu pilnībā”

un “drīzāk atbalstu”) subsidētās darba vietas (cilvēkam ar invaliditāti izveidota darba vieta un atbalsts uzņēmējam, daļēji sedzot samaksu darbiniekam), 84% atbalstīja no darba samaksas ieturēto nodokļu atvieglojumu piešķiršanu (iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi), bet 84% — atbalstu uzņēmējiem dibināt uzņēmumus, kuros nodarbināti galvenokārt cilvēki ar invaliditāti (piem., sociālie uzņēmumi). Retāk respondenti pauda atbalstu konkrētam darbavietu skaitam valsts iestādēs, kurās jānodarbina cilvēki ar invaliditāti („kvotu” principam) (54%) un konkrētam darbavietu skaitam privātos uzņēmumos, kurās jānodarbina cilvēki ar invaliditāti („kvotu” principam) (46%).

30.grafiks

E16. "Vai Jūs atbalstāt vai neatbalstāt šādus risinājumus, kas domāti, lai atbalstītu cilvēku ar invaliditāti iespējas strādāt? "

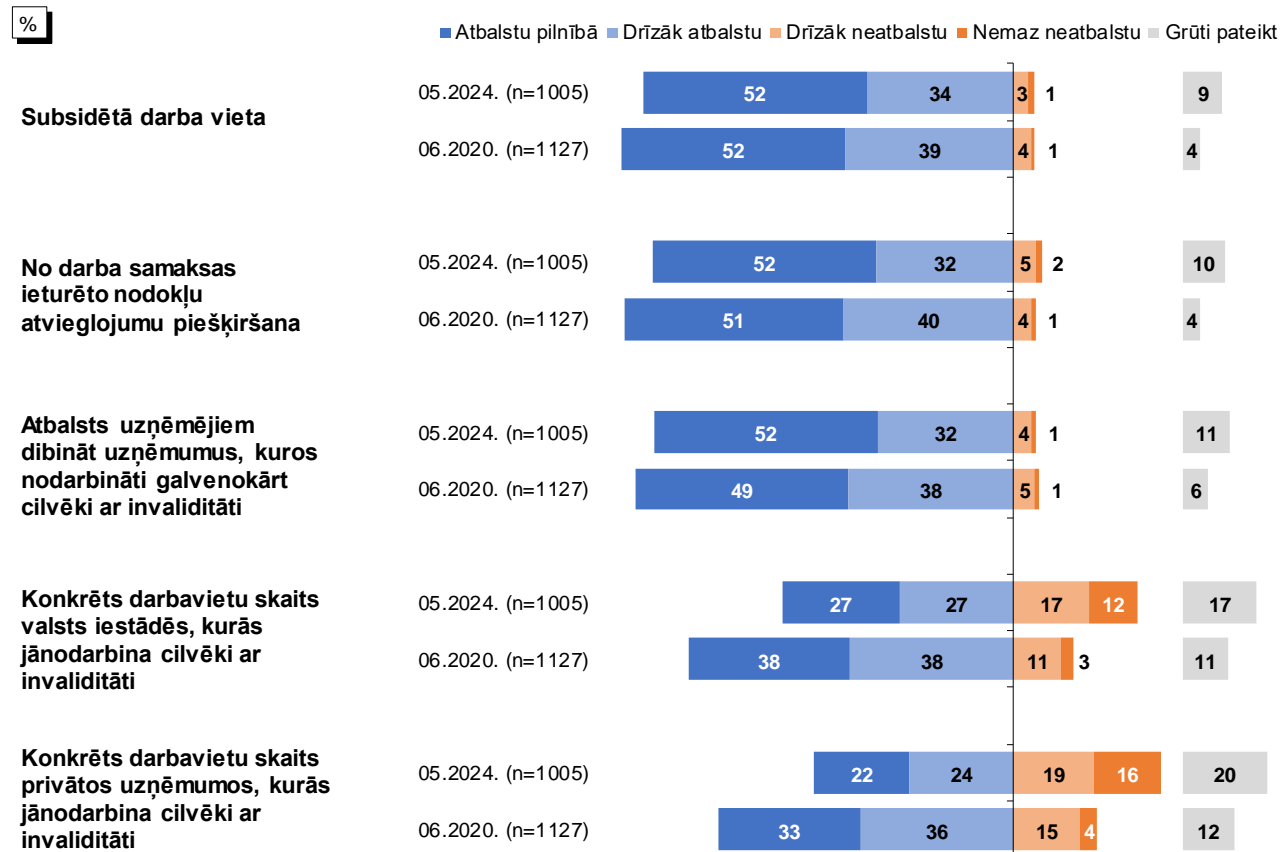

Bāze: visi respondenti, n=1005

2020. un 2024.gada aptauju datu salīdzinājums (skatīt 31.grafiku) liecina, ka šogad respondenti retāk pauda atbalstu uzskaitītajiem pasākumiem.

31.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

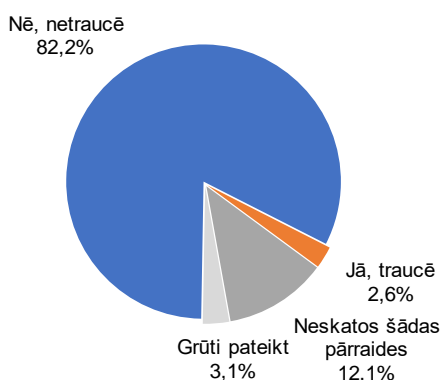
Bāzes: visi respondenti

8.5. Uzskati par surdotulkojumu televīzijā

82% respondentu atzina, ka surdotulkojums viņiem netraucē pārraižu skatīšanos Latvijas sabiedriskajā televīzijā. To, ka surdotulkojums viņiem traucē, norādīja 3% aptaujāto Latvijas iedzīvotāju (skatīt 32.grafiku).

32.grafiks

E14. "Latvijas sabiedriskajā televīzijā atsevišķiem raidījumiem tiek nodrošināts surdotulkojums zīmju valodā. Vai surdotulkojums Jums traucē vai netraucē pārraižu skatīšanos?"

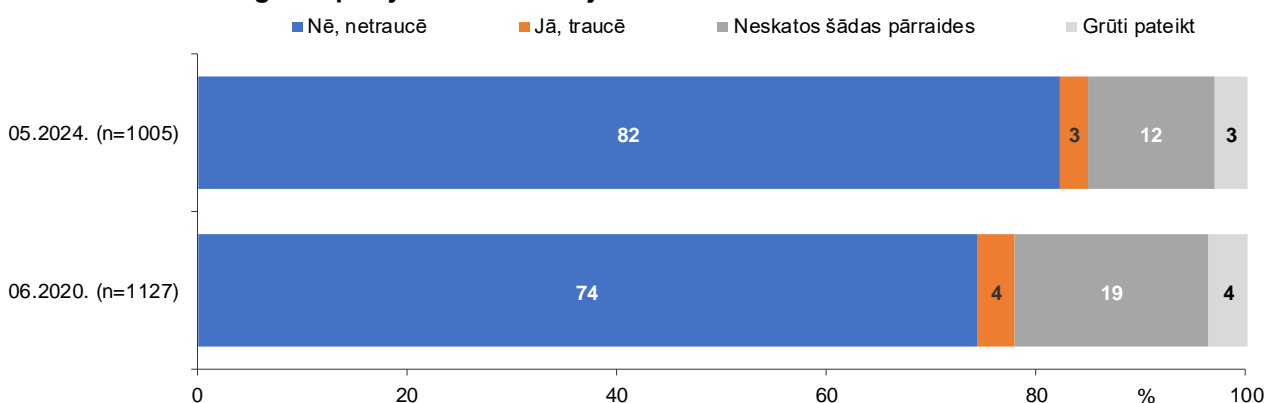

Bāze: visi respondenti, n=1005

Jāatzīmē, ka 2024.gadā biežāk nekā pirms četriem gadiem atbildēts (skatīt 33.grafiku), ka surdotulkojums pārraižu skatīšanos Latvijas sabiedriskajā televīzijā netraucē (2020.: 74%, 2024.: 82%).

33.grafiks

06.2020. un 05.2024.gada aptauju datu salīdzinājums

Bāzes: visi respondenti

Aptaujā izmantotā anketa

E1.	Vai Jūs personīgi pazīstat kādu cilvēku ar invaliditāti – vai Jūsu ģimenes, radu, draugu, kolēģu, paziņu lokā ir šādi cilvēki? <i>Iespējamās vairākas atbildes</i>	Jā, ir ģimenes lokā	1
		Jā, ir paziņu lokā	2
		Nē	3
		Grūti pateikt	9

E2. Cik lielā mērā, Jūsprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu piedalīties sabiedrības dzīvē? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu, vai, Jūsprāt, šādiem cilvēkiem jāpiedalās sabiedrības dzīvē pilnā mērā, ierobežoti vai nav jāpiedalās?

<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>		Pilnā mērā	Ierobežoti	Nav jāpiedalās	Grūti pateikt
1)	Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija)	1	2	3	9
2)	Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība)	1	2	3	9
3)	Ar kustību traucējumiem	1	2	3	9
4)	Ar redzes traucējumiem	1	2	3	9
5)	Ar dzirdes traucējumiem	1	2	3	9
6)	Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	1	2	3	9

E3. Vai, Jūsprāt, bērniem ar invaliditāti būtu jāmacās kopā ar bērniem bez invaliditātes, tai skaitā ar Jūsu bērniem? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu!

<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>		Noteikti jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Noteikti nē	Grūti pateikt
1)	Ar uzmanības deficīta un uzvedības traucējumiem	1	2	3	4	9
2)	Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība)	1	2	3	4	9
3)	Ar kustību traucējumiem	1	2	3	4	9
4)	Ar redzes traucējumiem	1	2	3	4	9
5)	Ar dzirdes traucējumiem	1	2	3	4	9
6)	Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	1	2	3	4	9

E4. Vai, Jūsprāt, bērniem ar invaliditāti būtu jānodrošina vienlīdzīgi ar citiem bērniem šādas iespējas ...?

<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>		Noteikti jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Noteikti nē	Grūti pateikt
1)	Iespējas dzīvot ģimenē	1	2	3	4	9
2)	Iespējas mācīties dzīvesvietai tuvākajā <u>vispārējās izglītības skolā</u>	1	2	3	4	9
3)	Iespējas iegūt izglītību zīmju valodā	1	2	3	4	9
4)	Iespējas uz aktīvu dzīvesveidu (piemēram, sportā, kultūrā, atpūtā)	1	2	3	4	9
5)	Iespējas brīvi paust savu viedokli par visiem ar viņiem saistītajiem jautājumiem (viņu uzskati pienācīgi jāņem vērā)	1	2	3	4	9

E5. Vai Jūs izjustu vai neizjustu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu apkaimē vai kaimiņos dzīvotu šādi cilvēki...?

<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>		Nē, neizjustu traucējumu	Drīzāk nē	Drīzāk jā	Jā, izjustu traucējumu	Grūti pateikt
1)	Cilvēki ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija)	1	2	3	4	9
2)	Cilvēki ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība)	1	2	3	4	9
3)	Cilvēki ar kustību traucējumiem	1	2	3	4	9
4)	Cilvēki ar redzes traucējumiem	1	2	3	4	9
5)	Cilvēki ar dzirdes traucējumiem	1	2	3	4	9
6)	Cilvēki ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	1	2	3	4	9

E6. Vai Jūs izjustu vai neizjustu traucējumu vai diskomfortu, ja Jūsu mācību biedru vai darba kolēģu vidū būtu šādi cilvēki...?

	<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>	Nē, neizjustu traucē- jumu	Drīzāk nē	Drīzāk jā	Jā, izjustu traucē- jumu	Grūti pateikt
1)	Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija)	1	2	3	4	9
2)	Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība)	1	2	3	4	9
3)	Ar kustību traucējumiem	1	2	3	4	9
4)	Ar redzes traucējumiem	1	2	3	4	9
5)	Ar dzirdes traucējumiem	1	2	3	4	9
6)	Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	1	2	3	4	9

E7.jaut. uzdot, ja jautājumā E6.1.-E6.6. kaut vienā gadījumā atzīmēts "3" vai "4":

E7.	Kuri no šeit uzskaitītajiem iemesliem Jums liktu izjust traucējumu vai diskomfortu, strādājot vai mācoties kopā ar cilvēku ar invaliditāti? <i>Iespējamās vairākas atbildes</i>	
	Es justos neērti (piem., nezinātu, kā izturēties, ja būtu nepieciešams sniegt palīdzību personai ar invaliditāti)	1
	Apdraudētu mani un citus (piem., infekcijas risks, iespējama kaitējuma risks)	2
	Cilvēki ar invaliditāti var apdraudēt sevi (piem., iespējama slimības saasināšanās, augstāks negadījumu risks)	3
	Cilvēki ar invaliditāti var uzvesties neadekvāti (piem., iespējama agresīva uzvedība; saskarsmes problēmas, ierobežotas iespējas strādāt komandā)	4
	Darbs vai darba vide nav piemērota cilvēkiem ar invaliditāti (piem., cilvēks ar invaliditāti nespēj strādāt; būtu labāk, ja šādiem cilvēkiem nodrošinātu atsevišķu darba vidi ar attiecīgu atbalsta sistēmu)	5
	Man vai citiem kolēģiem būtu vairāk jāstrādā (piem., cilvēku ar invaliditāti biežās slimības prombūtnes dēļ; uz cilvēku ar invaliditāti mazāk var paļauties; cilvēkam ar invaliditāti ir nepieciešama papildus palīdzība)	6
	Nepieciešams veikt darba vai mācību vietas pielāgojumus (piem., vides pieejamības nodrošināšana, nepieciešams speciāls aprīkojums vai papildus personāls, kā zīmju valodas tulks)	7
	Citi faktori (kādi?)	8
	<i>Grūti pateikt</i>	99

E8. Vai, Jūsprāt, cilvēkiem ar dažāda veida invaliditāti vajadzētu radīt bērnus, ja šie cilvēki to vēlas? Lūdzu, atbildiet par katru invaliditātes veidu!

	<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīņā</i>	Noteikti nē	Drīzāk nē	Jā	Grūti pateikt
1)	Ar psihiskām saslimšanām (piemēram, šizofrēnija, depresija)	1	2	3	9
2)	Ar intelektuālās attīstības traucējumiem (atpalcība)	1	2	3	9
3)	Ar kustību traucējumiem	1	2	3	9
4)	Ar redzes traucējumiem	1	2	3	9
5)	Ar dzirdes traucējumiem	1	2	3	9
6)	Ar cita veida ilgstošiem veselības traucējumiem (piem., diabēts, dialīze, HIV)	1	2	3	9

E9.jaut. uzdot, ja jautājumā E8.1.-E8.6. kaut vienā gadījumā ir atzīmēts "1" vai "2"

E9.	Kuri no šeit minētajiem iemesliem, Jūsaprāt, nosaka to, ka cilvēkiem ar tāda veida invaliditāti nevajadzētu radīt bērnus, pat ja viņi to vēlētos? <i>Iespējamās vairākas atbildes!</i>		
	Risks, ka vecāku invaliditāti var pārmantot bērns		1
	Sarežģījumu risks grūtniecības vai dzemdību laikā		2
	Iespējamība, ka bērns tiks nodots bērnu namā		3
	Vecāki ar invaliditāti nespēj finansiāli parūpēties par bērnu		4
	Valsts atbalsta vai sociālā atbalsta trūkums vecākiem ar invaliditāti		5
	Bērna nepilnvērtīga fiziskā attīstība		6
	Bērna emocionālās attīstības risks		7
	Bērna intelektuālās attīstības traucējumi		8
	Iespēja, ka bērnu diskriminēs apkārtējie		9
	Citi faktori (kādi?)		10
	<i>.....</i>		
	Grūti pateikt		99

E10.	Jūsaprāt, kā kopumā ir mainījusies dzīves kvalitāte cilvēkiem ar invaliditāti Latvijā, salīdzinot ar situāciju pirms pieciem gadiem (2019.gadā)?		
		Būtiski uzlabojusies	1
		Nedaudz uzlabojusies	2
		Nav mainījusies	3
		Nedaudz pasliktinājusies	4
		Būtiski pasliktinājusies	5
		Grūti pateikt	9

E11. Kā Jūs kopumā vērtējat Latvijas sabiedrības, dažādu institūciju un iestāžu pārstāvju attieksmi pret cilvēkiem ar invaliditāti?

	<i>Lūdzu, atbildiet par katru. Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīnā</i>	Atbalstoša	Neitrāla	Diskriminējoša	<i>Grūti pateikt</i>
1)	Valsts un pašvaldību iestādes	1	2	3	9
2)	Veselības aprūpes iestādes	1	2	3	9
3)	Izglītības iestādes	1	2	3	9
4)	Tiesībsargājošās iestādes (tiesa, policija)	1	2	3	9
5)	Sabiedrisko transportlīdzekļu vadītāji/ biļešu kontrolieri	1	2	3	9
6)	Pārdevēji veikalos	1	2	3	9
7)	Kaimiņi	1	2	3	9
8)	Banku darbinieki	1	2	3	9
9)	Publisko pasākumu organizētāji	1	2	3	9
10)	Apkārtējā sabiedrība (piem., saskarsme ar cilvēkiem veikalos, citās publiskās vietās)	1	2	3	9
11)	Darba devēji	1	2	3	9

E12.	Lūdzu, norādiet trīs, Jūsaprāt, jomas, kurās valsts un pašvaldību iestādes <u>līdz šim ir sniegušas vislielāko atbalstu, domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti?</u> <i>Trīs galvenās jomas!</i>		
			Vides pieejamība 1
			Medicīnas pakalpojumi 2
			Medicīnas rehabilitācijas pakalpojumi 3
			Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi 4
			Pabalstu un atvieglojumu sistēma 5
			Iekļaujoša izglītība 6
			Atbalsts nodarbinātībai: subsidētās darbavietas, sociālie uzņēmumi u.c. 7
			Interesešu izglītība (mūzika, māksla, sports u.c.) 8
			Sociālā līdzdalība (darbība biedrībās, brīvprātīgo darbs u.c.) 9
			Līdzdalība lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē cilvēku ar invaliditāti dzīvi (skolas pašpārvaldē, tiesā, aprūpes iestādē, izmaiņas pabalstu sistēmā u.c.) 10
			Pielāgota transporta pieejamība 11
			Informācijas pieejamība 12
			Cilvēku ar invaliditāti tiesiskā aizsardzība (pārstāvība, aizstāvība) 13
			Nekas no minētā 14
	<i>Grūti pateikt</i> 99		

E13.	Lūdzu, norādiet trīs, Jūsaprāt, svarīgākās jomas, par kurām valsts un pašvaldību iestādēm <u>būtu jā rūpējas vairāk</u> , domājot par bērniem un pieaugušajiem ar invaliditāti? <i>Trīs galvenās jomas!</i>		
			Vides pieejamība 1
			Medicīnas pakalpojumi 2
			Medicīnas rehabilitācijas pakalpojumi 3
			Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi 4
			Pabalstu un atvieglojumu sistēma 5
			Iekļaujoša izglītība 6
			Atbalsts nodarbinātībai: subsidētās darbavietas, sociālie uzņēmumi u.c. 7
			Interesešu izglītība (mūzika, māksla, sports u.c.) 8
			Sociālā līdzdalība (darbība biedrībās, brīvprātīgo darbs u.c.) 9
			Līdzdalība lēmumu pieņemšanā, kas ietekmē cilvēku ar invaliditāti dzīvi (skolas pašpārvaldē, tiesā, aprūpes iestādē, izmaiņas pabalstu sistēmā u.c.) 10
			Pielāgota transporta pieejamība 11
			Informācijas pieejamība 12
			Cilvēku ar invaliditāti tiesiskā aizsardzība (pārstāvība, aizstāvība) 13
			Nekas no minētā nav nepieciešams 14
	<i>Grūti pateikt</i> 99		

E14.	Latvijas sabiedriskajā televīzijā atsevišķiem raidījumiem tiek nodrošināts surdotulkrojums zīmju valodā. Vai surdotulkrojums Jums traucē vai netraucē pārraižu skatīšanos?	Nē, netraucē	1
		Jā, traucē	2
		<i>Neskatos šādas pārraides</i>	8
		<i>Grūti pateikt</i>	9

E15.	Vai, Jūsaprāt, valsts iestādēm būtu jāsniedz atbalsts cilvēkiem ar invaliditāti pielāgotas dzīvesvietas izveidei?	Noteikti jā	1
		Drīzāk jā	2
		Drīzāk nē	3
		Noteikti nē	4
		<i>Grūti pateikt</i>	9

E16. Vai Jūs atbalstāt vai neatbalstāt šādus risinājumus, kas domāti, lai atbalstītu cilvēku ar invaliditāti iespējas strādāt?

	<i>Atzīmēt vienu atbildi katrā rindīnā</i>	Atbalstu pilnībā	Drīzāk atbalstu	Drīzāk neatbalstu	Nemaz neatbalstu	<i>Grūti pateikt</i>
1)	Subsidētā darba vieta (cilvēkam ar invaliditāti izveidota darba vieta un atbalsts uzņēmējam, daļēji sedzot samaksu darbiniekam)	1	2	3	4	9
2)	No darba samaksas ieturēto nodokļu atvieglojumu piešķiršana (iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumi)	1	2	3	4	9
3)	Atbalsts uzņēmējiem dibināt uzņēmumus, kuros nodarbināti galvenokārt cilvēki ar invaliditāti (piem., sociālie uzņēmumi)	1	2	3	4	9
4)	Konkrēts darbavietu skaits valsts iestādēs, kurās jānodarbina cilvēki ar invaliditāti („kvotu” princips)	1	2	3	4	9
5)	Konkrēts darbavietu skaits privātos uzņēmumos, kurās jānodarbina cilvēki ar invaliditāti („kvotu” princips)	1	2	3	4	9